Paragrafen

WETTERSKIP FRYSLÂN

Uiteenzetting van de financiële positie

Financiering

Treasury

Wetterskip Fryslân heeft een groot deel van haar bezit gefinancierd met vreemd vermogen. Financiering is aangetrokken door middel van leningen bij banken en één lening bij de provincie Limburg. Op basis van de begroting heeft Wetterskip Fryslân te maken met een structurele financieringsbehoefte. Dit wordt veroorzaakt door voorgenomen investeringsplannen en aflossingsverplichtingen op de lopende leningen. Bij treasury draait het om het aantrekken van voldoende middelen om aan alle verplichtingen te voldoen. Hierbij moet worden voorkomen dat er overschotten ontstaan. Verder moet dit tegen zo laag mogelijke kosten (rente) gebeuren en moeten de risico's binnen de afgesproken normen (onder andere Wet FIDO en treasurystatuut) blijven.

De treasurycommissie komt minimaal vier keer per jaar samen. Besluiten die passen binnen het treasurystatuut en het treasuryjaarplan worden vastgelegd door middel van schriftelijke transactievoorstellen. Hiermee is 'het beheer van middelen' voldoende ingericht. Volgens het treasurystatuut van Wetterskip Fryslân wordt jaarlijks, als onderdeel van de begrotingscyclus, een treasuryjaarplan opgesteld. Dit jaarplan plaatst het treasurybeleid in een meerjarig perspectief en beschrijft de treasurydoelstellingen voor het begrotingsjaar.

Rentelasten

Excel-tabel

bedragen x € 1.000

Rentelasten	Begroting 2027	Begroting 2026	Begroting 2025	Begroting 2024
Rente leningen lang	11.608	11.155	11.208	11.376
Rente leningen kort	934	461	854	450
Totaal	**12.542**	**11.616**	**12.062**	**11.826**

Renterisiconorm

Excel-tabel

bedragen x € 1.000

Renterisiconorm	2026	2027	2028	2029	2030	2031
1. Begrotingstotaal	241.831	261.524	265.748	274.048	283.839	295.388
2. Vastgesteld percentage	30%	30%	30%	30%	30%	30%
3. Renterisiconorm (30% van begrotingstotaal)	72.549	78.457	79.724	82.214	85.152	88.617
4. Renterisico op de vaste schuld	9.970	9.970	24.970	9.970	9.970	19.970
Ruimte (3 -/- 4)	**62.579**	**68.487**	**54.754**	**72.244**	**75.182**	**68.647**

Financieringsbehoefte

Excel-tabel

bedragen x € 1.000

Voorzien in financieringsbehoefte Kasstroomoverzicht	
Totaal opbrengsten	252.318
Storting reeds afgesloten leningen	15.000
Cash in flow	**267.318**
Totaal kosten	-261.524
Afschrijvingen	46.181
Cash flow investeringen	-60.000
Aflossingen bestaande leningen	-9.970
Cash out flow	**-285.313**

Raming liquiditeitspositie	
Liquiditeit 1-1-2027	-11.866
Cash in flow	267.318
Cash out flow	-285.313
Liquiditeiten 31-12-2027	**-29.861**
De financiering vindt als volgt plaats:	
Rekening courant (kasgeld-limiet)	60.150
Nieuwe langlopende leningen (> 1 jaar)	-
Totale financiering	**60.150**

Kasgeldlimiet

Excel-tabel

Kortlopende vordering/schuld kasgeldlimiet

bedragen x € 1.000

Ultimo kwartaal	Gemiddelde kortlopende schuld (A)	Kasgeld limiet (B)	Ruimte onder kasgeldlimiet (B-A)
I	-19.783	60.150	40.367
II	-23.727	60.150	36.423
III	-4.451	60.150	55.699
IV	-12.477	60.150	47.673

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de algemene reserves en ziet er als volgt uit:

bedragen x € 1.000

	1-1-2026	2027	2028	2029	2030	2031
Algemene reserve	30.837	26.661	25.375	25.026	24.927	24.927

Risico's
De risicoparagraaf geeft een overzicht van de risico's. Dit zijn risico's die van belang kunnen zijn voor de financiële positie van Wetterskip Fryslân. Bij het in kaart brengen van deze risico's maken we een onderscheid in verschillende categorieën:

Risicovolle ontwikkelingen:
Bestuurlijk relevante ontwikkelingen die aanzienlijke risico's inhouden voor de taakuitvoering van het waterschap op termijn maar waarvan de aard en omvang van het financiële effect nog onzeker zijn. Vaak gaat het om de lange termijn.

Strategische risico's:
Risico's die van invloed zijn op het behalen van strategische doelen. Hieraan valt merendeels (nog) geen bedrag te koppelen. Vaak spelen deze risico's op de middellange termijn.

Operationele risico's:
Risico's die in het komende begrotingsjaar kunnen optreden met een aanzienlijk financieel effect (meer dan € 100.000). Deze risico's worden zo goed als mogelijk gekwantificeerd meegenomen bij het bepalen van de minimale weerstandscapaciteit.

Ontwikkelingen - risico's en kansen
De voornaamste ontwikkelingen die van belang zijn, zijn hieronder weergegeven.

Geopolitieke spanningen
In de kabinetsbrief van december 2024 roept het Rijk, ondersteund door de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) en de Commandant der Strijdkrachten (CDS), decentrale overheden nadrukkelijk op zich voor te bereiden op langdurige en ontwrichtende crisissituaties. Hoge prioriteit hierbij is het beschermen van vitale en andere belangrijke processen in de maatschappij. De Ministers van Justitie en Veiligheid en Defensie hebben er bij de tweede kamer op aangedrongen om de weerbaarheid van o.a. de vitale sectoren, waaronder de waterschappen, te vergroten. In dit kader heeft het Rijk een nationale weerbaarheidsopgave geformuleerd.

Weerbaarheid is hier "*het vermogen om aan te passen en veerkrachtig te reageren op tegenslagen en veranderingen*", zodat inwoners erop kunnen vertrouwen dat overheden niet uitvallen als zich crises voordoen. Voor overheden betekent dit voorbereid te zijn en te kunnen reageren op (digitale) veiligheidsvraagstukken en potentiële problemen met langdurige energie-uitval. Enerzijds gaat het om het voorkomen van calamiteiten, anderzijds om goed kunnen reageren als die toch gebeuren. Voor ons gaat het bijvoorbeeld om het niet uitvallen van de 'kritische entiteiten' rioolwaterzuiveringsinstallaties en gemalen.

Geloofwaardigheid landelijke politiek
De onrust in de landelijke politiek zorgt voor onduidelijkheid in de continuïteit van afspraken. Dit geeft onzekerheid en risico op lange termijn vraagstukken. Op verschillende dossiers, waaronder het dijkversterkingsprogramma, de aanpak kreeft en restopgave agrarische emissies, zien we dat het rijk taken probeert te verleggen richting waterschappen, zonder daar ook het budget voor te regelen. Deze afwenteling geeft financiële onzekerheid.

Draagvlak verlies van de omgeving voor wateropgaven
De relatie tussen het waterschap en de samenleving is heel belangrijk voor goed waterbeheer en beleid. We zetten in op participatie en betrokkenheid van burgers, bedrijven en andere belanghebbenden. Dit doen we via inspraakprocedures en adviesorganen, met als doel meer draagvlak en vertrouwen te creëren. In een gepolariseerde maatschappij is het behoud van draagvlak cruciaal, omdat gebrek hieraan kan leiden tot weerstand en verminderde effectiviteit van projecten. Transparante communicatie en het zoeken naar overeenstemming zijn daarom belangrijk om een constructieve relatie met stakeholders te behouden. Daarnaast vraagt de complexiteit van hedendaagse maatschappelijke uitdagingen om een gezamenlijke aanpak van waterbeheer, waarbij overheden samenwerken als één geheel. Ook publiek-private samenwerkingen worden steeds belangrijker om oplossingen te vinden voor bijvoorbeeld de groeiende vraag naar expertise die kan worden ingezet om klimaatverandering en de mogelijke gevolgen daarvan het hoofd te bieden.

Verjuridisering van de maatschappij
We merken dat in toenemende mate sprake is van wetgeving, ook binnen ons werkgebied. Daarnaast zien we in onze omgeving dat stakeholders steeds meer gebruik maken van de mogelijkheden die de wet biedt, om zicht te krijgen in stukken. Dit zien we in de toename van het aantal de aard van WOO-verzoeken. We sluiten niet uit, dat we in toekomst meer inzet moeten gaan plegen om te kunnen blijven voldoen aan de wettelijke plichten die voor ons gelden.

Toenemende aandacht voor invloeden op waterkwaliteit
Er is een steeds bredere aandacht voor wat de waterkwaliteit beïnvloedt, de zogenaamde Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS). Door verbeterde meetmethoden wordt de aanwezigheid van schadelijke stoffen steeds zichtbaarder. Deze stoffen hebben impact op zowel de natuur, biodiversiteit als de volksgezondheid. Onze uitdaging ligt in het ontwikkelen van regelgeving en innovatieve zuiveringstechnieken om de waterkwaliteit te verbeteren. Hierbij is samenwerking met diverse sectoren nodig om tot duurzame oplossingen te komen.
Jelsumer Feart
Begin 2024 is een hoge concentratie PFAS aangetroffen in het oppervlaktewater van de Jelsumer Feart, een circa twee kilometer lange watergang tussen Vliegbasis Leeuwarden en de Dokkumer Ie. Naar aanleiding hiervan is een ambtelijke werkgroep opgericht, bestaande uit vertegenwoordigers van Wetterskip Fryslân, Gemeente Leeuwarden en Defensie. Deze werkgroep streeft naar een gezamenlijke, minnelijke oplossing voor de gemaakte kosten en de noodzakelijke sanering, om juridische procedures tussen overheden te voorkomen. Het doel is een eenduidige aanpak en heldere communicatie naar buiten, waarbij ieder bevoegd gezag zijn wettelijke taken en verantwoordelijkheden naleeft. Het risico bestaat dat Defensie (of de feitelijk eigenaar het Rijksvastgoedbedrijf) de financiële claim niet (volledig) honoreert, waardoor de betrokken overheden, en mogelijk daarmee ook Wetterskip Fryslân, (een deel van) de gemaakte kosten zelf moeten dragen.

Gevolgen (nieuwe) Europese regelgeving
Europese regelgeving speelt een grote rol in het werk van waterschappen. Richtlijnen zoals de Kaderrichtlijn Water en de Richtlijn Stedelijk Afvalwaterbeheer leggen enerzijds strenge eisen op voor waterkwaliteit. Niet voldoen aan deze richtlijnen kan leiden tot boetes en het verlies van financiering. Anderzijds is een beweging ingezet om economische schade te beperken wat tot versoepeling leidt. Deze onduidelijkheid in Europese regelgeving geeft grote uitdaging voor het uitvoeren van onze waterschapstaken.

Afschaffing vrijstelling afvalstoffenheffing op verbranding zuiveringsslib
Het risico bestaat dat de afvalstoffenbelasting in de toekomst wordt verbreed naar monoverbrandingsinstallaties voor zuiveringsslib, waardoor ook de verwerking van zuiveringsslib bij EEW extra wordt belast. Het kan leiden tot substantieel hogere slibverwerkingskosten voor Wetterskip Fryslân indien deze extra kosten worden doorberekend aan de waterschappen.

Klimaatverandering
De ontwikkelingen op het gebied van klimaatverandering zijn duidelijk. Hogere temperaturen, stijgende zeespiegel en extreem weer, vergen nieuwe investeringen in waterkeringen en aanpassingen van watersystemen op langere termijn. Deze ontwikkelingen hebben ook invloed op ecologie en biodiversiteit, waardoor extra maatregelen nodig zijn.

Toenemende schaarste grondstoffen
In de komende jaren krijgen we te maken met toenemende schaarste aan grondstoffen. Dit heeft gevolgen voor de aanleg en het onderhoud van infrastructuur. De vraag naar materialen neemt toe, terwijl er sprake is van beperkte beschikbaarheid door uitputting van bronnen en geopolitieke spanningen. Dit kan leiden tot hogere prijzen en moeilijkere toegang tot essentiële bouwmaterialen. Voor investeringsprojecten betekent dit dat planning, uitvoering en kosten complexer kunnen worden.

Strategische risico's
De onderkende strategische risico's zijn volledig opgenomen in het risicomanagement proces. Het gaat om de volgende risico's (willekeurige volgorde):

Cyberdreiging
Er is sprake van toenemende digitale dreiging. Ransomware, supply chain-aanvallen en phishing zijn erop gericht systemen uit te schakelen of te 'gijzelen', waardoor het functioneren en het bestaansrecht van de organisatie in gevaar komt. Om die reden is cyberweerbaarheid een strategische randvoorwaarde voor continuïteit, veiligheid en vertrouwen.

Uitval energievoorziening
De maatschappij is steeds grotere mate afhankelijk van nutsvoorzieningen. Dit zorgt ook bij onze organisatie voor kwetsbaarheid; als stroom of gas zou uitvallen, zullen onze processen direct of indirect worden geraakt. Door overbelasting van het stroomnet is de kans op omvangrijke en ook langdurige stroomuitval reëel te noemen, met niet alleen gevolgen voor de operationele efficiëntie, maar ook voor de betrouwbaarheid en het imago van de organisatie. En als door stroomstoring gemalen zouden uitvallen, dan kan dit ook maatschappelijke impact hebben. Het is aan de organisatie om zoveel mogelijk te borgen dat negatieve gevolgen van stroomuitval beperkt blijven.

Klimaatadaptatie ontoereikend (waterkwantiteit)
Gevolgen van klimaatveranderingen zijn al merkbaar en zullen in toenemende mate leiden tot extreme weersomstandigheden, zeespiegelstijging en droogte. Als wij de aanpassingscapaciteit van het tempo van de klimaatverandering niet voldoende kunnen bijbenen, zal dit leiden tot steeds meer druk op het watersysteem en concrete problemen in de vorm van wateroverlast, verdroging, verzilting en schade aan natuur, landbouw en infrastructuur. Ook de beschikbaarheid van zoetwater speelt hierin een grote rol. Dit vraagt om versnelling van investeringen en innovaties.

Waterkwaliteit onvoldoende
Ondanks inspanningen blijft het een uitdaging om de waterkwaliteitsdoelen te behalen. Voor de uitvoering van de KRW-maatregelen 2028-2033 op rioolwaterzuiveringsinstallaties wordt nog gewerkt aan een investeringsplan. Op dit moment zijn er nog te veel onzekere factoren om dit concreet te maken, maar we houden er rekening mee dat hier forse bedragen mee gemoeid zijn. Het is onze taak alles in het werk te stellen en de vereiste technieken aan te wenden om te zorgen voor schoon oppervlaktewater dat voldoet aan de gestelde richtlijnen. Het niet halen van doelen kan leiden tot Europese sancties, reputatieschade en hogere investeringsdruk.

Personeelskrapte
Vergrijzing en krapte op de arbeidsmarkt bedreigen de continuïteit en kwaliteit van de uitvoering. Het vertrek van ervaren medewerkers veroorzaakt kennisverlies, terwijl tegelijkertijd de transitie naar een digitaal en klimaatadaptief waterschap juist nieuwe competenties vraagt.

Operationele risico's met mogelijk effect van meer dan € 100.000

Hieronder vindt u een overzicht van de operationele risico's die een mogelijk effect hebben van meer dan € 100.000. Het gaat hierbij om het restrisico dat overblijft na implementatie van beheersmaatregelen.

Begroting*	Risico	Kans**	Mogelijk financieel effect in €	Risicobedrag in € ***
WS	Maatschappelijke schade door nalatig handelen in waterbeheer	L	10.000.000	2.000.000
WS/WK	Afwijkingen t.o.v. aannames gehanteerd voor salariskosten als gevolg van CAO-ontwikkelingen	L	2.000.000	400.000
WK	Afvoer afvalwater bij uitval zuivering	L	2.500.000	500.000
WK	Uitval slibontwateringsinstallatie	M	2.500.000	1.250.000
WS/WK	Digitale veiligheid: als gevolg van bijvoorbeeld een ransomeware aanval, hacking telemetrie kan het gebeuren dat onze processen uitvallen en/of data gestolen wordt	M	2.500.000	1.250.000

WS/WK	Hogere werkelijke inflatie (Goederen en diensten) dan geraamd in begroting	M	1.500.000	750.000
WK	Processen kunnen geen doorgang vinden als gevolg van verouderde procesautomatisering	M	800.000	400.000
WS/WK	Prijsstijging contracten	M	500.000	250.000
WS/WK	Stijging energiekosten	M	2.000.000	1.000.000
Totaal				7.800.000

*) Begroting
Wetterskip Fryslân kent een afzonderlijke begroting voor de taken: Watersystemen en Waterketen. Aangegeven wordt voor welke begroting het risico speelt. Indien het voor beide begrotingen speelt wordt het risico verdeeld conform de verhouding in omvang van de begroting: 2/3 Watersystemen (WS) en 1/3 Waterketen (WK). Deze berekening gebruiken we om het benodigde weerstandsvermogen per taak uit te rekenen.
**) Betekenis Kans
H: hoog: het risico heeft een grote kans van voordoen en wordt voor 90% meegenomen (vermenigvuldigingsfactor 0,9). Bij een hoge kans is de inschatting meer dan 70% dat het risico zicht het komende begrotingsjaar voordoet.
M: midden: het risico heeft een middelgrote kans van voordoen en wordt voor 50% meegenomen (vermenigvuldigingsfactor 0,5). Bij een midden kans is de inschatting tussen de 30% en 70% dat het risico zich het komende begrotingsjaar voordoet
L: laag: het risico heeft een kleine kans van voordoen en wordt voor 20% meegenomen (vermenigvuldigingsfactor 0,2). Bij een lage kans is de inschatting minder dan 30% dat het risico zich het komende begrotingsjaar voordoet
***) Risicobedrag
Het risicobedrag ontstaat door het effect te vermenigvuldigen met de kans corresponderende vermenigvuldigingsfactor. Op basis van een inschatting op kans en impact bedragen de mogelijke effecten van de operationele risico's € 7.800.000
Dit bedrag wordt gecorrigeerd voor samenloopfactor van 0,9. Hiermee bedraagt de minimale weerstandscapaciteit voor Wetterskip Fryslân € 7.020.000

Opgesplitst, afgerond naar taak is dit:

Taak	Bedrag
Watersysteembeheer	4.680.000
Zuiveringsbeheer	2.340.000

Beleid omtrent weerstandscapaciteit en risico's
Het 'weerstandsvermogen' is het vermogen van het waterschap om (financiële) tegenvallers op te vangen zonder dat de continuïteit van het waterschap in gevaar komt. Het weerstandsvermogen wordt weergegeven als ratio. De weerstandsratio wordt bepaald als verhoudingsgetal tussen enerzijds weerstandscapaciteit en anderzijds de financiële risico's. De weerstandscapaciteit is de omvang van de financiële middelen die vrijgemaakt kunnen worden om onverwachte financiële tegenvallers op te vangen. De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de algemene reserves.
De (financiële) risico's (na het nemen van beheersmaatregelen) brengen we jaarlijks in kaart. Bij de bepaling van de weerstandsratio houden we rekening met het feit dat risico's nooit allemaal met een maximale omvang voorkomen. Daarom bepalen we de kans dat ze zich voordoen. Alleen bedragen boven de € 100.000 nemen we mee in de bepaling van de weerstandsratio. Daarbij houden we ook rekening met het feit dat de risico's niet allemaal in hetzelfde jaar tot incidenten leiden: het samenlooppercentage. Dit samenlooppercentage is, zoals gebruikelijk binnen de overheid, vastgesteld op 90%.
In formule ziet dit er als volgt uit: weerstandsratio = weerstandscapaciteit / (0,9 x risico's). We streven naar een weerstandsratio die als voldoende wordt beschouwd. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de onderstaande tabel. In dit model wordt een oordeel gekoppeld aan het verhoudingsgetal weerstandsratio.

Waardering weerstandsratio		
Waarderingscijfer	Weerstandsratio	Betekenis
A	2,0	Uitstekend
B	1,4 - 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 - 1.4	Voldoende
D	0,8 - 1,0	Matig
E	0,6 - 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Dit betekent dat we streven naar een weerstandsratio van minimaal 1,0. Als bij de actualisatie van de risico's blijkt dat het weerstandsratio onder deze grens komt, overweegt het bestuur om de algemene reserve te verhogen. Alleen een ondergrens voor de weerstandsratio aanhouden zorgt ervoor dat de omvang van de algemene reserve niet elk jaar schommelt.

Weerstandsratio
De weerstandsratio wordt dus berekend door de weerstandscapaciteit te delen op de waarde van de risico's.
Op basis van bovenstaande risico-inventarisatie komt de weerstandsratio van deze begroting 2027 uit op:
(€ 26.661.000/7.020.000) = 3,80
Meerjarig blijven we, op basis van het huidige risicoprofiel, met onze reserves boven de minimale norm.

Bestemmingsreserves

Onderstaande tabel toont onze bestemmingsreserves weer zoals deze zijn vastgesteld door het algemeen bestuur bij de afgelopen jaarrekeningen. De toewijzing van resultaten gebeurt bij de vaststelling van de jaarstukken.

Bedragen x € 1.000

Overige bestemmingsreserves	Verwachte balans per 31-12-2026	Toevoeging (+) 2027	Onttrekking / vrijval (-) 2027	Verwachte balans per 31-12-2027
Langdurige bestemmingsreserves				
Generatiebeleid	169	0	169	0
Innovatie	1.011	250	135	1.126
Renovatie sluizen Lauwersoog	0	0	0	0
HWBP	1.636	0	0	1.636
Overdracht/onderhoud Noorderpier	486	0	47	439
Subtotaal langdurige bestemmingsreserves	3.302	250	351	3.201
Bestemmingsreserves met korte looptijd				
Veiligheidstoetsing Keringen	538	0	0	538
Bestemmingsres Bez.Centrum WG	0	0	0	0
Waterconservering zandgronden	241	0	0	241
Opstellen biodiversiteitsplan	0	0	0	0
Aanvalplan exotenbestrijding	600	0	600	0
Subtotaal bestemmingsreserves met korte looptijd	1.379	0	600	779
Bestemmingsreserves met karakter overlopende post				
Routekaart informatievoorziening	1.072	0	1.072	0
Subtotaal bestemmingsreserves met karakter overlopende post	1.072	0	1.072	0
Totaal bestemmingsreserves	**5.752**	**250**	**2.023**	**3.979**

Incidentele baten en lasten

Omschrijving (toelichting)

Incidentele lasten
Het algemeen bestuur heeft vastgesteld dat incidentele budgetten worden gedekt door onttrekkingen aan de algemene reserve. Daarmee hebben de incidentele budgetten geen effect op de belastingtarieven en kunnen we het structurele begrotingssaldo tonen in de begroting.

Verschil structurele en incidentele baten en lasten
Voor het bepalen van het structureel evenwicht van de begroting is het van belang om te weten wanneer uitgaven als structureel of als incidenteel worden beschouwd. Omdat het waterschap structurele taken uitvoert, zijn structurele baten en lasten de regel. Incidentele baten en lasten zijn de uitzondering.
De incidentele baten en lasten nemen we volledig op in het overzicht van incidentele baten en lasten. Zowel in de begroting en de meerjarenraming als in de jaarrekening.

Bij het bepalen of een post als incidenteel aangemerkt kan worden, hanteren we de uitgangspunten van het BBVw en lichten we ze toe. In de toelichting nemen we daarom tenminste het volgende op:

- Waarom deze begrotingspost naar de aard van de raming als incidenteel aangemerkt is;
- De duur waarvoor de begrotingspost geraamd is, waarbij er sprake moet zijn van een duidelijke en onvoorwaardelijke einddatum.

Excel-tabel

bedragen x € 1.000

	2027	2028	2029	2030	2031
Perspectiefnota 2027- 2031					
Programma digitale transformatie	250	250	250		
Heffing separatie afvalwaterstromen	99	99	99	99	
Beheersing en preventie invasieve soorten	1.550				
Kwaliteitsbaggeren	200				
Tariefegalisatie zuiveringsbeheer	2.000	500			
Begroting 2027-2031					
Asbestsanering Hooglandgemaal	400				
Bestemmingsreserves	2.023	47	47	47	47
Perspectiefnota 2026- 2030					
Overname afvalwaterinzameling kleine kernen		250			
KRW maatregelen	1.237				
Lerende organisatie en talentmanagement	63				
Perspectiefnota 2025- 2029					
Deltaplan Agrarisch Waterbeheer	100				
Invulling geven aan beleidsnotitie Mijnbouw	112	112			
Strategisch assetmanagement plan implementeren	150				
Opstellen waterketenvisie					
Assetbeheer gebouwen	75	75			
Kaderbrief 2024-2028					
Integrale informatievoorziening	946				
Totaal incidentele budgetten	9.205	1.333	396	146	47

Toelichting op incidentele baten en lasten

Programma digitale transformatie

Het programma Digitale Transformatie vervult binnen Wetterskip Fryslân de rol van aanjager van data-innovatie en sluit direct aan op de innovatienotitie (algemeen bestuur, 8 juli 2025). Gezien de omvang en complexiteit van maatschappelijke opgaven zoals klimaatverandering, waterkwaliteits-vraagstukken, arbeidsmarktkrapte en kostenstijgingen is innovatie noodzakelijk om taken slimmer, efficiënter en toekomstbestendig uit te voeren. Het principe 'ynnovaasje – tûk dwaan' vormt hierbij het uitgangspunt. Hoewel eerder is besloten het programma na het overbruggingsjaar in 2026 te beëindigen, wordt voorgesteld om het programma met drie jaar te verlengen tot en met 2029. Hiermee wordt continuïteit geborgd in de ontwikkeling en toepassing van digitale en datagedreven oplossingen, die essentieel zijn voor het realiseren van de strategische opgaven.

De inzet van de programmamanager wordt gedekt vanuit de bestemmingsreserve Innovatie. De verlenging van het programma richt zich op het benutten van de meerwaarde van data, het versterken van samenwerking met overheden, kennisinstellingen en bedrijfsleven, en het actief inspelen op landelijke beleidsontwikkelingen. Deze inzet is noodzakelijk om digitale transformatie structureel te verankeren en om als organisatie voorbereid te zijn op toekomstige ontwikkelingen, zowel inhoudelijk als organisatorisch.

Heffing separate afvalwaterstromen
Met de invoering van het nieuwe belastingstelsel per 1 januari 2026 worden hogere eisen gesteld aan de transparantie, actualiteit en nauwkeurigheid van de gegevens die ten grondslag liggen aan de belastingheffing. Een cruciaal onderdeel hierin is de juiste identificatie en beoordeling van zogenoemde tabelbedrijven, die bepalend zijn voor de hoogte van de aanslagen op basis van ingenomen water. Er geldt een overgangstermijn van tien jaar, waarin bestaande indelingen gehandhaafd blijven totdat nader onderzoek heeft plaatsgevonden.

Dit legt een substantiële onderzoeksopgave bij de waterschappen, waarbij de benodigde inspanning en kosten volledig bij de sector liggen. Gezien de complexiteit en specialistische aard van deze materie is het noodzakelijk om tijdelijk extra capaciteit en budget beschikbaar te stellen voor het uitvoeren van deze onderzoeken. Deze inzet borgt een rechtmatige, transparante en uniforme toepassing van het nieuwe belastingstelsel en levert een gevalideerde dataset op die voldoet aan de wettelijke eisen.

Beheersing en preventie invasieve soorten
Binnen het beheergebied van Wetterskip Fryslân vormen invasieve exoten een toenemend risico voor waterveiligheid, waterkwaliteit en ecologie. Zowel invasieve rivierkreeften als exotische waterplanten kunnen zich snel verspreiden en leiden tot schade aan waterkeringen, verslechtering van de (ecologische) waterkwaliteit, belemmering van de doorstroming en stijgende beheerkosten. Zonder gerichte inzet zullen deze soorten zich verder uitbreiden en structureel druk leggen op het watersysteem. Volledige eliminatie is in de meeste gevallen niet realistisch; beheersing en het voorkomen van verdere verspreiding zijn dat wel. Juist omdat delen van Fryslân nog niet volledig zijn aangetast, is dit het moment om effectief en doelmatig in te grijpen. Uitgangspunt is daarbij: voorkomen is beter dan genezen.

Kwaliteitsbaggeren
Het geplande baggerproject Kleine Wielen wordt pas in 2027 uitgevoerd. De budgetten welke hiervoor in 2026 waren gereserveerd schuiven een jaar op. Momenteel is de werkvoorbereiding in volle gang worden alternatieven uitgewerkt waarbij de financiële impact en/of juridische risico's in kaart worden gebracht.

Hooglandgemaal
Bij de voorbereidingen op het aanpassen van het Hooglandgemaal voor onder andere beveiligings-maatregelen is er asbest geconstateerd waardoor er extra kosten worden gemaakt. Hiervoor is éénmalig € 400.000 benodigd.

KRW-maatregelen
Met de vaststelling van de tussentijdse evaluatie Kaderrichtlijn Water (KRW) in december 2024 is door het algemeen bestuur besloten aanvullende financiering uit te trekken voor KRW-maatregelen in de perspectiefnota 2026-2030. Het gevraagde budget van € 5 miljoen is lager uitgevallen, zijnde 3,97 mln. Het verschil wordt mede verklaard door ontvangen subsidies. Ook is de invulling iets anders en voorziet nu in DAW-inzet en in meer en actiever over de KRW te communiceren vanwege de toezeggingen naar aanleiding van de motie 'driuwend skriuwen' waar bij de behandeling van de tussentijdse evaluatie om werd verzocht. De invulling van de € 3,97 miljoen is enerzijds verdeeld over exploitatiebudget (DAW, maatregelen in beheer, inrichting en monitoring) van € 1,23 miljoen.

Lerende organisatie en talentmanagement
Het versterken van talentmanagement is nodig om ook in de toekomst ons werk verbindend, deskundig en slim te blijven doen. In 2020 zijn we in Coronatijd begonnen met een lightversie van een leermanagementsysteem (WF-Campus). Inmiddels is het een goed gevuld en goed gebruikt systeem met veel mogelijkheden. Ter illustratie: in 2021 hadden we minder dan 300 inschrijvingen, in 2024 al meer dan 1000. De tijd is nu gekomen voor een doorontwikkeling en verdere professionalisering van het gebruik en de inzet van dit systeem. Zo kunnen we een impuls geven aan talentmanagement, leren en ontwikkelen, grip op verplichte trainingen, interne mobiliteit, arbeidsmarktpositie en innovatie.

Deltaplan agrarisch waterbeheer (DAW)
In december 2023 hebben we een nieuwe samenwerkingsovereenkomst getekend met de Provincie Fryslân en LTO Noord om gezamenlijk te blijven werken aan het verbeteren van de water- en bodemkwaliteit in het agrarisch gebied. De oorsprong van dit project gaat terug naar 2016. In de samenwerkingsovereenkomst voor DAW tot en met 2027 ligt de focus op het ontwikkelen en uitvoeren van bodem- en waterprojecten gericht op goed bodembeheer en het optimaliseren van nutriëntenbenutting en een actieve samenwerking tussen landbouworganisaties, overheden en andere gebiedspartners. Partijen vinden het belangrijk dat boeren en tuinders blijven werken aan verbetering van de kwantiteit en kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater vanwege de toenemende droogte en verzilting in Fryslân en de verscherpte richtlijnen zoals de verplichting van bufferstroken en verlies van derogatie vanuit de overheid.

Invulling geven aan beleidsnotitie mijnbouw
In het coalitieakkoord is afgesproken dat we tegen elke uitbreiding van gaswinning zijn die leidt tot een versnelde daling van de bodem. Er is tijdelijk 1 fte extra nodig op het vlak van juridische- en coördinatorcapaciteit die voor rekening van het waterschap komen.

Strategisch assetmanagement plan implementeren
Het strategisch assetmanagement plan is 24 januari 2023 vastgesteld door het dagelijks bestuur. We willen van een traditionele beheersorganisatie ontwikkelen naar een strategische assetmanagementorganisatie, waarbij we keuzes kunnen maken aan de hand van scenario's op basis van inzicht in risico's, prestaties en kosten. We willen de komende jaren (externe) strategische denkkracht en kennis op het gebied van assetmanagement en ISO55000 binnenhalen om ons te helpen deze ontwikkeling verder vorm te geven.

Assetbeheer gebouwen
Afgelopen jaren was het beheer van de 'overige assets' zoals hoofdkantoor, werkplaatsen, woningen en steunpunten reactief. Er is voor gekozen om alle overige assets de komende periode in beeld te brengen, te beoordelen op hun functie en meerjarenonderhoudsplanningen op te stellen. De eerste analyse heeft inzicht gegeven in het achterstallige onderhoud. Er is op sommige locaties een inhaalslag nodig om te voldoen aan de eisen. Zo kunnen we blijven voldoen aan veiligheidsvoorschriften en wetgeving.

Integrale informatievoorziening
De lopende en de te starten initiatieven op het gebied van de informatievoorziening zijn sterk van elkaar afhankelijk en hebben een logische volgorde en samenhang nodig in de uitvoering. De regie op de trajecten en daarmee de afstemming op de schaarse capaciteit ontbreekt. We stellen een programma in dat ervoor zorgt dat er regie komt op deze projecten en doelstellingen. De regie richt zich op het tijdig realiseren van de doelstelling vanuit IM 3.0 om te "sturen op continu inzicht". Het Geografisch Informatiesysteem (GIS) wordt niet meer ondersteund vanaf 2026 waardoor we dit systeem ook dienen te vervangen. Daarnaast moeten gegevens steeds meer op een veilige manier worden gedeeld met externe partijen door veranderende wetgeving zoals de Wet Open Overheid (WOO) en maatschappelijke ontwikkelingen zoals het gebiedsgericht werken. Hiertoe is de huidige inrichting niet afdoende en zal het GIS landschap moeten worden gemoderniseerd.

Voorzieningen

Voorzieningen nemen we in onze balans op (zie ook hoofdstuk geprognosticeerde balans)

Pensioenvoorziening voormalig bestuur
De pensioenen van de (oud-)bestuursleden komen ten laste van Wetterskip Fryslân ('eigen beheer'). Voor deze toekomstige, contant gemaakte verplichtingen is een voorziening gevormd. De basis voor deze voorziening is een actuariële berekening van de pensioenrechten. De voorziening geldt voor zowel voormalige bestuursleden die al met pensioen zijn als voor de voormalige bestuursleden die de pensioengerechtigde leeftijd nog niet hebben bereikt.

Wachtgeld voormalig bestuur
Na de verkiezingen van 2019 en 2023 zijn nieuwe besturen aangetreden. Vanuit oude dagelijkse besturen namen diverse leden weer zitting in het nieuwe dagelijks bestuur. Andere leden zijn een andere functie gaan vervullen of zijn met pensioen gegaan. De berekening is gebaseerd op huidige wet- en regelgeving en het geldende overgangsrecht. De totale wachtgeldverplichting is toegevoegd aan een voorziening. Inkomsten uit een nieuwe betrekking trekken we af van de uitkering en de voorziening.

Voormalig personeel
Deze voorziening is voor medewerkers waarvoor wij wettelijk gezien risicodrager voor de WW zijn. Voor de ontstane aanspraken is een voorziening gevormd.

Voorziening gratificatie jubilea
Dit is een voorziening voor alle jubilea-uitkeringen die werknemers en bestuursleden volgens de geldende arbeidsvoorwaarden hebben opgebouwd. De voorziening geldt voor de huidige werknemers en bestuurders. In de berekening wordt er rekening mee gehouden dat iemand kan vertrekken.

Persoonsgebonden basisbudget
In de cao voor de waterschappen is een persoonsgebonden basisbudget (PBB) opgenomen. Het PBB bedraagt met ingang van 2021 € 6.000 per medewerker. Medewerkers kunnen dit budget in een periode van vijf jaar inzetten voor loopbaanontwikkeling. Administratief gaan we ervan uit dat per medewerker jaarlijks gemiddeld € 1.200 beschikbaar is. De bedragen die niet zijn ingezet, houden we voor volgende jaren beschikbaar. Om aan deze toekomstige verplichting te kunnen voldoen, hebben we een voorziening PBB ingesteld. Bij het bepalen van de omvang van deze voorziening gaan we ervan uit dat onze medewerkers 80% van € 6.000 gaan gebruiken.

Thuiswerkplek
FNV Overheid heeft een akkoord met de andere cao-partijen bereikt over thuiswerken. De overeengekomen afspraken gaan over twee punten: een thuiswerkbudget en een thuiswerkvergoeding. De afspraken gelden vanaf 1 april 2020 tot 1 april 2025 en zijn onderdeel van de cao Waterschappen. Voor elke medewerker die structureel thuiswerkt is een budget beschikbaar. De medewerker kan hiervoor op declaratiebasis middelen voor een arbo-en ergonomisch verantwoorde thuiswerkplek aanschaffen (zoals een bureau of een stoel). Dit budget is niet bedoeld voor hardware (zoals een computer, laptop of een beeldscherm). Niet alle medewerkers die hiervoor in aanmerking komen hebben in de afgelopen jaren middelen aangeschaft en gedeclareerd.

De hoogte van de voorzieningen in deze begroting is voldoende. De meerjarige onttrekkingen zijn in beeld. Bij de jaarrekening herijken we de stand van de voorzieningen en vullen deze aan indien nodig, of we gebruiken het overschot voor de exploitatie.

Kengetallen

De kengetallen zijn gebaseerd op de geprognosticeerde balans, zoals deze in het betreffende hoofdstuk is opgenomen.

Weerstandsvermogen
Definitie: Weerstandsvermogen is de relatie tussen:
1. de weerstandscapaciteit: de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
2. alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie.

Op basis van de geprognosticeerde balans en onze risicoschatting ontwikkelt het weerstandsvermogen zich de komende jaren als volgt:

	2027	2028	2029	2030	2031
Weerstandsvermogen	3,80	3,61	3,56	3,55	3,55

Netto schuldquote
Definitie: Verhouding tussen de omvang van de netto schuld en de totale opbrengsten

	2027	2028	2029	2030	2031
Netto schuld	527.462	558.038	570.432	592.591	597.298

Totale opbrengsten	237.116	249.549	258.368	268.384	280.257
Netto schuldquote	222%	224%	221%	221%	213%

Wendbaarheid van de begroting
Definitie: Verhouding tussen de totale kapitaallasten en de totale bruto-exploitatiekosten

	2027	2028	2029	2030	2031
Totale kapitaallasten	58.723	63.089	65.559	69.253	76.431
Bruto exploitatiekosten	261.524	265.748	274.048	283.839	295.388
Wendbaarheid van de begroting 2027	22,45%	23,74%	23,92%	24,40%	25,87%
Wendbaarheid van de begroting 2026	22,82%	23,30%	23,38%	23,83%	23,92%

De wendbaarheid van de begroting is iets verbeterd in 2027 ten opzichte van 2026. Het percentage van de kapitaallasten in verhouding tot de begrote totale lasten is afgenomen. Dit is mede het gevolg van genomen maatregelen vanuit de doorkijk 2050. Na 2027 neemt de wendbaarheid ten opzichte van de begroting 2026 af.

Lastendruk
Definitie: Hoogte lastendruk van een meerpersoonshuishouden met een eigen woning in vergelijking met het landelijk gemiddelde. Voor inzicht in de lastendruk, verwijzen we naar het hoofdstuk "Raming belastingopbrengsten en toelichting".

EMU-saldo

Het EMU-saldo is het verschil tussen de inkomsten en uitgaven (op transactiebasis) van het waterschap met andere partijen in een bepaalde periode. Eenvoudig gezegd laat het EMU-saldo zien of er in een bepaald jaar met reële transacties meer geld uitgegeven is dan er binnenkwam, of dat er netto geld over is. Het EMU-saldo is daarmee een indicatie voor de ontwikkeling van de liquiditeits- en financiële positie (eigen vermogen en schulden) van het waterschap.
Het EMU-saldo van één jaar zegt relatief weinig, Een structureel negatief EMU-saldo is echter wel reden tot zorg; dit geeft aan dat het waterschap jaar-op-jaar meer geld uitgeeft dan dat het ontvangt. Andersom kan het ook onwenselijk zijn dat het EMU-saldo enkele jaren op rij een flink positief saldo vertoont. Dit geeft immers aan dat de organisatie mogelijk onnodig geld oppot, terwijl het geld besteed kan worden aan voorzieningen in ons beheergebied.
Het EMU-saldo speelt een rol bij de Europese afspraken over het toegestane maximale tekort ervan op nationaal niveau om de overheidsfinanciën in de Eurozone sterk te houden.
De Wet houdbare overheidsfinanciën bepaalt dat een nieuw kabinet aan het begin van zijn regeerperiode, na overleg met de koepels van de decentrale overheden, de EMU-ruimte voor de gemeenten, provincies en waterschappen in deze periode vaststelt. Dit overleg moet nog plaatsvinden. In de berekening van de EMU-referentiewaarden van de waterschappen is aangenomen dat de decentrale overheden de met het vorige kabinet voor de periode 2024 t/m 2026 afgesproken ruimte van 0,5% BBP t/m 2029 behouden en dat de ruimte van de waterschappen daarbinnen 0,06% BBP blijft.

Voor Wetterskip Fryslân gelden de volgende EMU-referentiewaarden. Deze waarden zijn niet verplicht, we hoeven hier niet aan te voldoen, maar geven wel richting.

bedragen x € 1.000

EMU-exploitatiesaldo	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Bruto exploitatiesaldo	-5.869	-9.206	-1.333	-396	-146	-47
Investeringsuitgaven	-60.000	-60.000	-60.000	-60.000	-60.000	-60.000
Investeringsbijdragen	-	-	-	-	-	-
Verkoop van vaste activa	-	-	-	-	-	-
Afschrijvingslasten	43.127	46.181	50.176	52.022	55.239	62.416
Toevoegingen aan voorzieningen en onvoorzien t.l.v. exploitatie	450	450	450	450	450	450
Onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	-	-	-	-	-	-
Betalingen rechtstreeks uit de voorzieningen	-525	-515	-200	-200	-140	-140
Deelnemingen en aandelen	-	-	-	-	-	-
EMU saldo	**-22.817**	**-23.090**	**-10.907**	**-8.124**	**-4.597**	**2.679**
EMU-norm (referentiewaarde)	-37.500	-39.600	-41.200	-42.800	-44.400	-45.800
Overschrijding EMU referentiewaarde	-14.683	-16.510	-30.293	-34.676	-39.803	-48.479

Vier scenario's uitgelegd
Bij de waterschappen kunnen zich vier scenario's voordoen. Hierbij benadrukken we dat het bij het beoordelen van de scenario's vooral gaat om de meerjarige ontwikkeling van het EMU-saldo.

1. Het EMU-saldo is positief:
   Het waterschap krijgt via reële transacties meer geld binnen dan dat ze uitgeeft. Dit schept ruimte om schulden af te lossen, te sparen en de reservepositie te verhogen. Daarmee draagt het waterschap positief bij aan het EMU-saldo van Nederland.
2. Het EMU-saldo grenst aan 0:
   Het waterschap krijgt via reële transacties ongeveer evenveel geld binnen als dat er wordt uitgegeven.
3. Het EMU-saldo is negatief:
   Het waterschap geeft via reële transacties meer geld uit dan dat er binnen komt. Het waterschap zal schulden moeten maken, leningen moeten aantrekken, of het gespaarde geld moeten aanspreken. Ook kan het zijn dat het eigen vermogen (reserves) afneemt. Hierdoor draagt het waterschap negatief bij aan het EMU-saldo van Nederland.
   Maar blijft onder de referentiewaarde: aangezien het EMU-saldo onder de referentiewaarde valt, is de bijdrage van het waterschap aan het EMU-saldo geen aandachtspunt mits de andere overheden zich ook aan hun referentiewaarden houden.
4. Het EMU saldo overschrijdt de referentiewaarde:
   Aangezien het EMU-saldo boven de referentiewaarde uitstijgt, is de bijdrage van het waterschap aan het landelijke EMU-saldo een aandachtspunt.

Paragraaf assetmanagement

Inleiding paragraaf assetmanagement

De primaire taken van Wetterskip Fryslân zijn het zorgen voor schoon water, voor voldoende water en voor veiligheid. Om deze te kunnen uitvoeren beschikken we over een fysieke infrastructuur die bestaat uit duizenden onderdelen, onze assets. Het gaat dan om kleine onderdelen zoals stuwen, inlaten en duikers, maar ook om grote objecten als de rioolwaterzuiveringen, het hoofdkantoor en zeedijken. Sommige onderdelen zijn nieuw, andere hebben we geërfd van de talrijke voorlopers van ons waterschap, met als blikvanger ons meer dan 100 jaar oude Woudagemaal. Met assetmanagement zijn we op weg om op een gestructureerde wijze grip te krijgen op het beheer van al deze bezittingen.
Gezien het belang van goed onderhoud van kapitaalgoederen (assets) en de steeds grotere aandacht voor assetmanagement bij de waterschappen, is nu ook in het Waterschapsbesluit een paragraaf assetmanagement voorgeschreven in de beleidsbegroting en het jaarverslag.

Watergangen, waterkwantiteitskunstwerken en gemalen

De actieve kunstwerken

De actieve kunstwerken zijn assets (=middelen) waarmee (mede) een opgave kan worden behaald. Peilbeheer is één van de bekendste opgaven maar ook het verbeteren van de vismigratie is een opgave.
Het is één van de taken van de assetcoördinator om te zorgen dat de rayonbeheerder goed onderhouden en veilige assets heeft en behoudt. Met deze assets kan de rayonbeheerder op zijn beurt de verschillende functies in haar/zijn rayon goed bedienen. Die functies zijn divers, o.a. landbouw, natuur en bebouwd.

Beleidskader

Waterbeheerplan (WBP)
Coalitieakkoord
Nota peilbeheer, peilbesluiten

Beschikbaarheid / kwaliteitsnormen

De normen voor beschikbaarheid komen uit de peilbesluiten die bestuurlijk zijn vastgesteld. De hydrologische uitgangspunten vertalen we naar een capaciteitsnorm voor afvoer van water uit peilgebieden via gemalen naar de boezem. Hierbij houden we rekening met de wateraanvoer, het verhard gebied, de functie en de grondsoort. Zo wordt een gemaalcapaciteit bepaald. De ontwerp levensduur van gemalen is op basis van vakmanschap bepaald.

Eens in de 5 jaar moeten we wettelijk een risico-inventarisatie en evaluatie doen. De betrouwbaarheid van actieve kunstwerken hangt samen met de beschikbaarheidsnormen.

Areaal kapitaalgoederen actieve kunstwerken

Objecten			
Geautomatiseerde kunstwerken	Gemalen	Boezemgemalen Poldergemalen Opmalingen Onderbemalingen	3 stuks 566 stuks 116 stuks 87 stuks
		Stuwen Inlaten Uitlaten	130 stuks 41 stuks 2 stuks
	Meetpunten	Meetpunt boezem Meetpunt polder	38 stuks 44 stuks
		Reinigers onderleiders Spuiseinen (keer) Sluizen	1 stuks 2 stuks 14 stuks
		Coupure Harlingen SAS Harlingen	
		vispassages	18 stuks
Niet geautomatiseerde kunstwerken		Stuwen Inlaten Sluizen Windmolens	± 5700 stuks ± 5100 stuks ± 5 stuks ± 7 stuks
		Coupures	13 stuks
		vispassages	65 stuks
Overige assets		Bruggen Informatieborden	13 stuks 45 stuks

Beheer & Onderhoud

Informatiemanagement	Alle actieve kunstwerken zijn opgenomen in de legger

Beheerplannen	Het beheerplan voeren we uit in de vorm van een de instandhoudingcyclus. De cyclus "In stand houden van Actieve Kunstwerken" vormt de kapstok voor het beheer- en onderhoudsplan. Hierbij werken we volgens het Plan, Do, Check, Act principe.
Geef aan hoe de beheerplannen tot een (materieel) goede inschatting van de lasten in de jaarrekening en/of begroting leiden? En hoe wordt dit intern gemonitord?	Voor alle geautomatiseerde assets in het watersysteem ligt een preventief onderhoudsschema (in het onderhoudsmanagementsysteem) ten grondslag. Elk schema heeft zijn eigen tijdsinterval en verschillende werkzaamheden. De bevindingen van het preventief onderhoudswerk worden vastgelegd en beoordeeld door de assetcoördinator. De werkzaamheden die uit de beoordeling komen worden begroot en ingepland. Het doel van de preventieve onderhoudswerkzaamheden is om beter grip te krijgen op de asset, minder (ver)storingen en een beter planmatige inzet van middelen en personeel. Voor de handbediende assets (vooral stuwen en inlaten, ruim 10.000 stuks) is de conditie bekend. Op basis van de conditie plannen we vervangingsopdrachten in.

Financiën in de begroting actieve kunstwerken

bedragen x € 1.000

Type onderhoud	Begroting 2027
Onderhoud Actieve Kunstwerken	9.600
Totaal	9.600

Waterlopen & passieve kunstwerken
Het doel van de instandhouding van waterlopen en passieve kunstwerken is het borgen van de waterstaatkundige functie: de instandhouding zorgt ervoor dat we verschillende maatschappelijke functies goed en veilig kunnen bedienen, met aanvaardbare risico's en kostenniveaus.

Beleidskader

Waterbeheerplan (WBP)
Coalitieakkoord
Nota peilbeheer, peilbesluiten

Beschikbaarheid / kwaliteitsnormen
De normen voor beschikbaarheid komen uit de peilbesluiten die bestuurlijk zijn vastgesteld. Het beheer en onderhoud van de waterlopen en passieve kunstwerken is erop gericht om de aan- en afvoercapaciteit te waarborgen.

Duikers	Via inspectie van rayonbeheer komt er een signaal, waarna we besluiten tot reparatie of vervanging.
Dammen	Via inspectie van rayonbeheer komt er een signaal, waarna we besluiten tot reparatie of vervanging.

Sifons	Er zijn nog geen kwaliteitsnormen vastgesteld. De programmatische aanpak wordt opgesteld.
Beschoeiingen	Er zijn nog geen kwaliteitsnormen vastgesteld. Er is nog geen inzicht in eigendom en beheer- en onderhoudsplicht van de beschoeiingen.
Hoofdwateren	Jaarlijks cyclisch onderhoud landelijk gebied (laag, basis, hoog) en cyclisch baggeren conform beheer- en onderhoudsplan BOP 2.0 voor verbetering van waterveiligheid, waterkwaliteit en water aan- en afvoer. Jaarlijks cyclisch onderhoud bebouwd gebied en baggeren overeenkomstig overeenkomsten overdracht stedelijk water (hoofd- en secundaire watergangen).
Schouwwateren	Voldoen aan de schouwplicht volgens de onderhoudsverordening.

Areaal kapitaalgoederen waterlopen & passieve kunstwerken

Objecten	Gegevens
Duikers	13.070 stuks
Dammen	16.325 stuks
Sifons	675 stuks
Beschoeiingen	ntb
Hoofdwateren	6.000 (landelijk gebied) en 150 kilometer (bebouwd gebied)
Secundair water bebouwd gebied	550 kilometer
Schouwwateren	12.000 kilometer

Beheer & Onderhoud

Informatiemanagement	Onze waterstaatswerken landelijk gebied staan in de legger, beschoeiingen zijn geen waterstaatswerken en staan niet in de legger en zijn niet in beeld. Waterstaatswerken bebouwd gebied komen, na vaststelling van de beleidsregels, in de legger
Beheerplannen	1. Voor dammen en duikers werken we met het vakmanschap van onze rayonbeheerders. Zij constateren in het veld wanneer er reparaties of vervangingen nodig zijn. 2. Voor het onderhoud van de hoofdwatergangen hebben wij een beheer- en onderhoudsplan. 3. De uitvoering van de watergangen in bebouwd gebied wordt uitgevoerd conform de overeenkomsten overdracht stedelijk water. 4. Voor de sifons werken we aan een beheersplan. 5. Voor de beschoeiingen is nog geen beheerplan beschikbaar.

Geef aan hoe de beheersplannen tot een (materieel) goede inschatting van de lasten in de jaarrekening en/of begroting leiden? En hoe wordt dit intern gemonitord?	Het budget voor gedifferentieerd onderhoud hoofwateren is afgestemd op het beheerregime. Het budget voor het onderhoud aan de watergangen in bebouwd gebied is conform de afspraken in de overeenkomsten overdracht stedelijk water. Onderhoud aan de overige assets zijn financieel gelimiteerd.

Financiën in de begroting waterlopen en passieve kunstwerken

bedragen x € 1.000

Type onderhoud	Begroting 2027
Onderhoud Waterlopen en passieve kunstwerken	18.300
Totaal	18.300

Waterkeringen en bijbehorende kunstwerken

De primaire en secundaire keringen
De primaire en secundaire keringen beschermen ons tegen hoogwater op het IJsselmeer, Waddenzee en de Noordzee.

Beleidskader
De primaire waterkeringen moeten voldoen aan de zorgplicht. De zorgplicht is een wettelijke verplichting die voortkomt uit de Omgevingswet en de Waterschapswet. Deze verplichting houdt in dat beheerders verantwoordelijk zijn voor het goed beheren en onderhouden van de primaire waterkeringen.

Het waterschap is de beheerder van de keringen, op de legger staat aangegeven welke partij verantwoordelijk is voor het onderhoud. In de beleidsregels legger zijn de voorwaarden hiervoor opgenomen.

Het Waterbeheerplan beschrijft op hoog niveau de doelstellingen van het werk van Wetterskip Fryslân. De beheernota is richtinggevend en geeft de specifieke randvoorwaarden (normen en condities van de waterkering) en doelstellingen voor het beheer van de waterkeringen waar Wetterskip Fryslân zich aan houdt. Deze doelstellingen worden vervolgens uitgewerkt in een beheer, onderhoud en inspectieplan.

Kwaliteitsnormen
Sinds 2017 gelden er nieuwe veiligheidsnormen voor dijken, dammen en duinen. Deze staan in het Deltaprogramma. Tot en met 2050 hebben de waterschappen en Rijkswaterstaat de tijd om de dijken en duinen te versterken.

Areaal kapitaalgoederen primaire keringen

Objecten	Gegevens
Primaire keringen • IJsselmeerkering • Waddenzeekering • Zandige keringen eilanden (momenteel alleen Schiermonnikoog) • Harde keringen eilanden	 62,1 kilometer 75,9 kilometer 9,2 kilometer 34,4 kilometer
Secundaire keringen	60,3 kilometer

Overige waterkeringen	

Beheer & Onderhoud

Informatiemanagement	De volgende programma's en applicaties worden gebruikt: • Inspectieapp primaire keringen voor de inspecties. • Ultimo voor het onderhoud. • Erpx voor de financiële afhandeling van facturen en bestellingen. • Verschillende geoweb omgevingen voor de legger en het beheer register. • Assetdossiers voor procesgegevens. • Zaaksysteem voor aanvragen en vergunningen. • P8 voor de pachtcontracten op de dijk. • Zorgplicht dashboard voor overzicht in de zorgplicht activiteiten. • Daarnaast nog verscheidene maatwerk oplossingen voor zaken die niet binnen de systemen te vatten zijn.
Beheerplannen	Er is een beheer-, onderhoud-, en inspectieplan waarin staat binnen welke kaders we werken, welke beheer- en onderhoudsvormen we toepassen en hoe we het onderhoud en de inspecties planmatig hebben vormgegeven.
Geef aan hoe de beheerplannen tot een (materieel) goede inschatting van de lasten in de jaarrekening en/of begroting leiden? En hoe wordt dit intern gemonitord?	Op basis van de beheerplannen worden inspecties uitgevoerd op de dijk. De schades die in het veld geconstateerd worden, herstellen we voor de start van het stormseizoen. Vooraf maken we per onderhoudspost een inschatting van de benodigde budgetten. Deze monitoren we gedurende het jaar.

Financiën in de begroting primaire keringen

bedragen x € 1.000

Type onderhoud	Begroting 2027
Onderhoud primaire keringen	3.500
Totaal	3.500

Regionale en lokale keringen (RWK en LWK)
De Regionale- en Lokale waterkeringen zijn waterstaatskundige objecten die liggen langs de Friese boezem, overige boezemsystemen of in de beekdalen. Zij zijn bepalend voor de inrichting van de boezemsystemen en beschermen de poldergebieden tegen wateroverlast. De boezemsystemen functioneren ook als waterbuffer.

Langs deze waterkeringen liggen op verschillende plaatsen ook rietzones en natuurvriendelijke zones ter ondersteuning van de ecologische waterkwaliteit enerzijds en ter bescherming van de lokale of regionale waterkeringen anderzijds. Samen met de RWK en LWK maken zij een onderdeel uit van de waterstaatkundige inrichting van onze boezemsystemen. Een deel van de Friese wateren heeft ook een functie als vaarweg. Wetterskip Fryslân beheert de vaarwegklassen E en F. De oeverconstructies langs deze en andere provinciale vaarwegen en langs overige boezemwateren, worden beheerd onder de opgave Veiligheid vanwege de directe invloed die deze inrichtingselementen en de wijze van onderhoud ervan, hebben op de stabiliteit en levensduur van de regionale- en lokale waterkeringen.

Beleidskader
Wet- en regelgeving: de provincies Groningen en Fryslân zijn toezichthouder op de taken van het waterschap. In de provinciale Omgevingsverordening zijn de Regionale waterkeringen (RWK) benoemd en genormeerd. De provincies Groningen en Fryslân dragen het waterschap op om deze RWK te beheren en onderhouden volgens de gestelde normering. De lokale waterkeringen (LWK) worden door Wetterskip Fryslân zelf aangewezen en genormeerd.

Aangaande het beheer en onderhoud van de oeverconstructies en natuurvriendelijke oevers langs vaarwegen wordt geacteerd op de Toedeling Oevers Vaarwegen, en de bijbehorende Samenwerkingsovereenkomst.

Kwaliteitsnormen
Conform de provinciale verordeningen beoordelen we elke 6 jaar de RWK op hoogte en stabiliteit. Als de RWK of delen daarvan niet meer voldoen dan leidt dit tot een nieuwe opgave voor de instandhouding van deze keringen.

Areaal kapitaalsgoederen regionale en lokale keringen

Objecten	
Regionale keringen	3080 kilometer
Lokale keringen	844 kilometer
Beschoeiing in boezemsystemen langs Vaarwegen	350 kilometer
Beschoeiing in boezemsystemen overig	110 kilometer
Natuurvriendelijke zones	324 kilometer

Beheer & Onderhoud

Informatiemanagement	Door te werken aan een betere informatievoorziening werken we aan het vergroten van de voorspelbaarheid van de jaarlijkse Instandhoudingsopgave. Voor de RWK en LWK splitsen we hiervoor het areaal op in dijkvakken. Elk dijkvak is een afzonderlijke asset met een specifieke opbouw.

	Een totale dijkring rond een polder kan voor een deel zijn voorzien van een zachte oever of van een harde oeverconstructie of er ligt wel of geen teensloot langs het binnentalud van de waterkering. Op basis van deze opdeling is het toekomstig onderhoud in de tijd en in termen van kosten en risico beter in te plannen. De voorspelbaarheid van het werk en de benodigde budgetten nemen hierdoor toe. Het areaal aan harde oeverconstructies komt expliciet in het Beheerregister. Het areaal Lokale waterkeringen is divers. Daarom is er behoefte aan een herziening van het beleid en een nadere duiding en onderverdeling naar afzonderlijke assets. Tijdens de dagelijkse werkzaamheden constateren we afwijkingen tussen de aangetroffen werkelijke inrichting en hetgeen we op de GIS-informatie aantreffen. Via jaarlijkse leggerwijzingen voeren we de correcties door en werken we continue om de data op orde te krijgen en te houden.
Beheerplannen	Voor het areaal van de E- en F-Vaarwegen en van de Oevers langs Vaarwegen dienen we nog een Beheerplan op te stellen. De bestaande Beheerplannen voor de RWK en LWK dienen we te herzien nadat de opsplitsing in dijkvakken heeft plaatsgevonden en er een betere decompositie is van het totale areaal.
Geef aan hoe de beheerplannen tot een (materieel) goede inschatting van de lasten in de jaarrekening en/of begroting leiden? En hoe wordt dit intern gemonitord?	De RWK en de NVZ-onderdelen worden jaarlijks geïnspecteerd. De LWK worden 2 jaarlijks geïnspecteerd. Op basis van de inspectieresultaten stellen we vast welk gewoon en buitengewoon onderhoud noodzakelijk is voor de jaarlijkse instandhouding van de assets of assetonderdelen. Van het areaal aan oeverconstructies met een levensduur van minder dan 10 jaar voeren we elke 5 jaar een technische opname uit. Het areaal met een rest-levensduur kleiner dan 5 jaar wordt vervolgens geprogrammeerd voor herinrichting of vervanging. Het totale areaal van de RWK moet iedere 6 jaar worden beoordeeld op hoogte en stabiliteit. De resultaten hiervan zijn de basis voor de programmering van grootschalige renovaties van de waterkeringen. We gaan werken aan een continue beoordeling van RWK en LWK.
Aandachtspunten	Door een integrale afstemming met de resultaten van de technische opname van de oeverconstructies die in beheer zijn bij Wetterskip Fryslân of bij een andere Friese overheid kunnen we grotere herstelwerkzaamheden beter op elkaar afstemmen. Het op diepte houden van de E- en F-Vaarwegen wordt uitgevoerd door het baggerteam.

Financiën in de begroting regionale en lokale keringen

bedragen x € 1.000

Type onderhoud	Begroting 2027
Onderhoud Regionale en Lokale Keringen	6.300

Onderhoud Boezem en Beekdalen	1.700
Totaal	8.000

Zuiveringstechnische werken

De rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's), rioolgemalen (rg's) en slibontwateringsinstallatie (soi)

De rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's), rioolgemalen (rg's) en slibontwateringsinstallatie (soi) zijn assets ten dienste van het maatschappelijk doel "bescherming van volksgezondheid en milieu".
Bij de rwzi's ligt de focus op zuiveren (effluentnormen), bij de rioolgemalen op afvoer van afvalwater (afnameverplichting) en bij de soi op ontwateren. Deze keten van assets zorgt voor zuivering van afvalwater afkomstig uit de rioolstelsels van gemeenten en brengt het gezuiverde afvalwater terug in het oppervlaktewater.

Beleidskader
Zuivering van stedelijk afvalwater gebracht in een openbaar vuilwaterriool gebeurt in een zuiveringsinstallatie onder de zorg van het waterschap, dat geregeld is in de Waterwet art. 3.4.
De voorschriften voor het lozen vanuit rwzi's (onder meer de normen voor het effluent) staan in het Activiteitenbesluit Milieubeheer par. 3.1.4a art. 3.5e t/m 3.55 en in de Activiteitenregeling par. 3.1.2. art. 3.4ga tot en met 3.4 gd.
Het bestuur van Wetterskip Fryslân heeft een Beleids- en Beheernota Zuiveren vastgesteld met de opgaven bóven normaal beheer en instandhouding. Het gaat onder meer om eigen beleid om de last van stikstof en fosfaat extra terug te brengen, dus onder de wettelijke norm.

De lozingseisen voor de rwzi's liggen vast in vergunningen. Wetterskip Fryslân is ISO-gecertificeerd voor het transport en zuiveren van afvalwater en het verwerken van het zuiveringsslib volgens NEN-EN-ISO 14001 (milieuzorgsysteem). Voor de rioolgemalen is de afnameverplichting vastgelegd in overeenkomsten met gemeenten.
Het energiebeleid vormt het uitgangspunt voor investeringsbeslissingen waarbij een elektriciteitsvraag aan de orde is.

Kwaliteitsnormen
De assetgroep waterketen heeft een volwassenheidsscore van 3,4. De normen die hierboven zijn genoemd vormen de basis voor de score van deze assetgroep. Dit getal zegt enkel iets over de volwassenheid binnen de waterketen.

We hebben een milieu certificering voor transport, zuiveren en slibverwerking (ISO 14001). Dat betekent dat het overgrote deel van de processen is beschreven en periodiek door de TüV wordt geauditeerd.

Areaal kapitaalgoederen zuiveringstechnische werken

Objecten	
Persleidingen in beheer en onderhoud WF Persleidingen in beheer en onderhoud gemeentes	826 kilometer 23 kilometer
Rioolgemalen	277 stuks afnamecapaciteit: 42.500 m3 per uur
Rwzi's	27 stuks ontwerpcapaciteit: 1,3 miljoen VE (TZV-150)
Slibontwateringsinstallatie	1 slibontwateringsinstallatie

Beheer & Onderhoud

Informatiemanagement	Het uitvoeren van de instandhouding valt en staat met correcte informatie. We hebben aandacht voor '"data op orde"', zodat er bij aanvang of tijdens werkzaamheden de informatie volledig en up-to-date is. Voor het vastleggen van werkorders en gegevens van de installatie wordt Ultimo gebruikt. Assetdossiers worden vastgelegd in Sharepoint.
Beheerplannen	De beheerplannen worden uitgevoerd in de vorm van een instandhoudingcyclus. De cyclus 'In stand houden van rwzi's, rioolgemalen, persleidingen en slibontwatering' vormt de kapstok voor het beheer- en onderhoudsplan. Hierbij werken we volgens het plan, do, check, act-principe.
Geef aan hoe de beheerplannen tot een (materieel) goede inschatting van de lasten in de jaarrekening en/of begroting leiden? En hoe wordt dit intern gemonitord?	Alle assets binnen de waterketen hebben een preventief onderhoudsschema. Ieder met zijn eigen tijdsinterval, maar ook met verschillende werkzaamheden. De bevindingen van het preventief onderhoudswerk leggen we vast. Assetbeheer beoordeelt de uitkomsten. De werkzaamheden die uit de beoordeling komen worden vervolgens begroot en ingepland. Het doel van het preventieve onderhoud is om minder storingen te hebben en de inzet van middelen en personeel beter te plannen.

Financiën in de begroting zuiveringstechnische werken

bedragen x € 1.000

Type onderhoud	Begroting 2027
Onderhoud RWZI's	7.300
Onderhoud Transportstelsel	2.100
Onderhoud Slib	600
Totaal	10.000

Gebouwen en werkplaatsen

Gebouwen en werkplaatsen

Onder dit areaal vallen alle ondersteunende gebouwen zoals het hoofdkantoor, werkplaatsen, steunpunten, bezoekerscentrum Lemmer en enkele (huur) woningen. Gebouwen waar asset in zijn gehuisvest zoals RWZI's en gemalen vallen hier niet onder maar vallen onder de betreffende assetgroep.

toelichting: Het betreft hier alleen de kosten voor het onderhoud van de gebouwen (aard en nagelvast) dus niet de facilitaire kosten

Beleidskader

Er zijn geen vastgestelde beleidskaders.

De assetgroep "Gebouwen" is nog maar kort actief. Doel van deze assetgroep is om de gebouwen te laten voldoen aan geldende regelgeving zoals o.a. arbo wetgeving zodat een ieder op een veilige werkplek kan rekenen

Kwaliteitsnormen

Er zijn op dit moment geen vastgestelde kwaliteitsnormen voor gebouwenbeheer.

Asset management is volop in ontwikkeling. Doel is om de komende jaren asset management binnen de assetgroep Gebouwen verder te implementeren en te werken volgens de Nen2767

Areaal Gebouwen en werkplaatsen

Objecten	Aantal objecten
Kantoren	4 (hoofdkantoor, Gorredijk, Joure, Midsland)
Werkplaatsen	14
Bezoekerscentrum Woudagemaal	3
Woningen	5

Beheer & Onderhoud

Informatiemanagement	Asset dossier, in systeem Contractant, op termijn in het nieuwe OMS
Beheerplannen	Beheer - en Onderhoudsplan Gebouwen
Geef aan hoe de beheerplannen tot een (materieel) goede inschatting van de lasten in de jaarrekening en/of begroting leiden? En hoe wordt dit intern gemonitord?	Begroting is vooral gebaseerd op expert judgement en historisch cijfers. Doel is om beter inzicht te krijgen in de jaarlijks benodigde kosten

Financiën in de begroting

bedragen x € 1.000

Type Onderhoud	Begroting 2027
Gebouwenbeheer Kantoren	400
Gebouwenbeheer Werkplaatsen	300
Gebouwenbeheer Bezoekerscentrum Woudagemaal	58
Gebouwenbeheer Woningen	77
Totaal	835

Paragraaf bedrijfsvoering

Stand van de bedrijfsvoering

Organisatieontwikkeling
Ook in 2027 en de jaren erna gaan we verder met de implementatie van onze organisatievisie en de doorontwikkeling van onze organisatie. De posities van directeuren en afdelingsmanagers zijn nu ingevuld. Daarnaast werken we verder aan sturing en cultuurverandering. Omdat de leidinggevenden een cruciale rol vervullen bij de implementatie van de organisatievisie en de cultuurverandering, vervolgen we het leiderschapsontwikkeltraject. Ook worden trainingen georganiseerd voor alle medewerkers. We monitoren de organisatieontwikkeling door te kijken naar de verbeterpunten, de interventies en de kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren die het effect laten zien.

Procesautomatisering (PA)
Vanaf de begroting 2024 en verder is voor investeringen in procesautomatisering een bedrag gereserveerd van in totaal € 33 miljoen in het meerjarenperspectief met de daaruit voortvloeiende afschrijvingslasten per jaar. Het programma PA bestaat uit 25 projecten. In 2025 zijn de eerste projecten afgerond: ombouw 2G/4G, het vervangen van 275 rioolgemaal besturingen, het vervangen van 30 SCADA (monitoring en bediening)systemen en het live gaan van de door onszelf gebouwde nieuwe hoofdpost rioolgemalen. In 2026 zijn we gestart met het aanleggen van nieuwe dataverbindingen naar de RWZI-locaties, steunpuntlocaties, datacenters en het Hooglandgemaal en Woudagemaal. Ook zijn we gestart met het vervangen van besturingssystemen van watersysteem assets en de RWZI's. In 2027 ronden we aantal vervangingsprojecten af en starten we met de voorbereidingen voor een centrale hoofdpost voor de RWZI's. Het vervangen van besturingen zal de komende jaren doorgaan.

De verwachting is dat we met deze 25 PA-projecten binnen de oorspronkelijke raming van € 33 miljoen zullen blijven.

Assetmanagement, Programmeren & Projecten
Om de strategische (verander)doelen vanuit het gebied van waterveiligheid, watersysteembeheer en de waterketen te realiseren én om de instandhoudingsopgave van onze assets te kunnen voldoen tegen aanvaardbare maatschappelijke kosten, is het managen van onze assets essentieel. In lijn met deze ontwikkeling gaan we voor assetmanagement een uitgewerkt ambitie- en implementatieplan op operationeel, tactisch & strategisch niveau opstellen met daarin gestandaardiseerde werkwijze waarin visie, beleid en andere factoren die effect hebben op onze assets, kunnen worden vertaald naar concrete opgaven.
Voor integraal programmeren stellen we een werkproces op waarin we opgaven bundelen en vertalen naar integrale regiogerichte programmering van programma's & projecten met als doel om tot een eerste pilot-versie van een integrale regiogerichte programmering.
Voor onze projecten maken we de vertaling van de adviezen van de rekenkamer naar complexe investeringsprojecten in een duidelijk en geborgd document dat de werkwijze en de verschillende rollen & verantwoordelijkheden benoemd die nodig zijn om complexe investeringsprojecten beheerst en gefaseerd te laten verlopen waarbij het bestuur tijdig, duidelijk en volledig geïnformeerd en betrokken wordt.

Personeel

Omschrijving (toelichting)

De maatschappelijke en technologische ontwikkelingen volgen elkaar snel op. Klimaatverandering, digitalisering, kunstmatige intelligentie, geopolitieke onzekerheid en een blijvend krappe arbeidsmarkt hebben directe gevolgen voor de manier waarop wij ons werk organiseren. De opgaven waarvoor Wetterskip Fryslân staat, worden complexer en vragen andere kennis, vaardigheden en vormen van samenwerking. Gericht investeren in een wendbare, lerende en toekomstbestendige organisatie is noodzakelijk.

Leren, ontwikkelen en wendbaar blijven
Digitalisering en AI veranderen werkprocessen ingrijpend. Ze bieden kansen om slimmer en doelmatiger te werken, maar vragen ook om nieuwe vaardigheden. Dat geldt niet alleen voor ICT-specialisten, maar voor de hele organisatie. Daarom willen we leren en ontwikkelen nadrukkelijker inzetten als strategisch instrument. Medewerkers moeten zich kunnen blijven ontwikkelen en breder inzetbaar worden, waarbij talent en vaardigheden steeds meer centraal komen te staan.
Strategische Personeelsplanning speelt hierin een belangrijke rol. Door beter inzicht te krijgen in de huidige en toekomstige behoefte aan capaciteit, kennis en vaardigheden kunnen we eerder anticiperen op veranderingen. Daarbij willen we meer gebruikmaken van HR-data en instrumenten die inzicht geven in talent, ontwikkelpotentieel en inzetbaarheid ook op de lange termijn.

Arbeidsmarkt en goed werkgeverschap
De arbeidsmarkt blijft naar verwachting krap. Hoewel het ons tot nu toe lukt om het merendeel van onze vacatures te vervullen, kan dit door vergrijzing en schaarste aan specifieke expertise moeilijker worden. Daarom vervangen we vertrekkende medewerkers niet automatisch, maar kijken we kritisch welke werkzaamheden, functies en vaardigheden in de toekomst nodig zijn.
Goed werkgeverschap blijft daarbij de basis. Goede arbeidsvoorwaarden, ontwikkelmogelijkheden, arbeidsmarktcommunicatie en aantrekkelijke werkomstandigheden zijn belangrijk om medewerkers te vinden en te behouden. Ook houden we rekening met verschillen tussen generaties in leren, werken en ontwikkelen. Door die verschillen goed te benutten, kunnen kennis en ervaring beter binnen de organisatie worden behouden.

Duurzame inzetbaarheid
Een toekomstbestendige organisatie vraagt ook om medewerkers die gezond, gemotiveerd en duurzaam inzetbaar blijven. Werkgeluk, autonomie, ontwikkeling en mensgericht leiderschap dragen hieraan bij. Tegelijkertijd kunnen toenemende complexiteit en werkdruk leiden tot uitval en langdurig verzuim. Het dagelijks bestuur kiest daarom voor een preventieve aanpak, waarbij signalen van overbelasting zo vroeg mogelijk worden herkend en werkdruk, vitaliteit en herstel structureel aandacht krijgen.

Van functies naar talent
Een belangrijke kanteling is de beweging van denken in functies naar denken in talenten en vaardigheden. We willen beter zicht krijgen op de kwaliteiten binnen de organisatie en medewerkers flexibeler inzetten, ook buiten het eigen team. Daarmee vergroten we onze wendbaarheid en benutten we beschikbare capaciteit beter. Instrumenten als assessments, matching, traineeprogramma's en tijdelijke detachering kunnen dit ondersteunen. Diversiteit, gelijkwaardigheid en inclusie vormen daarbij een vanzelfsprekend onderdeel van goed werkgeverschap.
De HR-functie ontwikkelt zich mee en gaat sterker datagedreven werken, met meer aandacht voor organisatieontwikkeling en strategische advisering. Zo ondersteunen we niet alleen afzonderlijke personeelsvraagstukken, maar versterken we de organisatie als geheel.

Investeren in personeel en organisatieontwikkeling hangen direct samen met onze uitvoeringskracht. Op deze manier kunnen we onze ambities blijvend waarmaken.

Informatievoorziening, ICT en informatiebeveiliging

Op 15 augustus 2026 is de nieuwe Cyberbeveiligingswet (CBW) ingegaan. De waterschappen zijn binnen deze wetgeving een essentiële entiteit geworden en moeten aan de bepalingen uit deze nieuwe wetgeving voldoen. De Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) vormt de invulling van de zorgplicht uit de CBW, en heeft een wettelijke status gekregen. De BIO vormt het basisnormenkader voor informatiebeveiliging binnen alle overheidslagen (Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen). Wetterskip heeft een managementsysteem ingericht voor informatiebeveiliging. De risico's worden continu in beeld gebracht en maatregelen om deze risico's te beheersen worden continu gemonitord. De maatregelen waren in eerste instantie gericht op het veiliger maken van de IT/Kantoorautomatisering, maar ook de OT/Procesautomatisering is goed in beeld. Er loopt een groot verbeterprogramma om de aansturing van de assets veiliger te maken. De waterschappen hebben de gezamenlijke ambitie om met de aanpak van informatiebeveiliging te groeien naar volwassenheidsniveau 4 (van 5). In Q4 van 2026 zal binnen de sector een externe volwassenheidsmeting worden uitgevoerd om te toetsen hoe ver de waterschappen hiermee staan.

Inkoop en aanbesteding

In de periode 2027-2031 werkt Wetterskip Fryslân verder aan de versterking van de inkoopfunctie. Het in 2026 vastgestelde inkoop- en aanbestedingsbeleid en handelingskader vormen daarbij het kader voor rechtmatige, doelmatige en toekomstbestendige inkoop. De focus ligt op de verdere professionalisering van aanbestedingen, bestelprocessen, contractmanagement en contractbeheer, zodat de organisatie beter in staat is om risico's te beheersen en kansen te benutten.
We zetten daarom in op een sterkere regie op contracten en leveranciers en ook krijgt Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) een nog nadrukkelijkere plaats binnen aanbestedingen en contracten. Bij aanbestedingen sturen wij op CO_2-reductie, circulair materiaalgebruik, hergebruik van grondstoffen, levensduurverlenging, emissieloos werken en duurzame ketens. Daarmee vergroten wij niet alleen de maatschappelijke impact van onze investeringen, maar verkleinen wij ook onze afhankelijkheid van schaarse grondstoffen en fossiele energie.

Door versterkte monitoring en sturing ontwikkelt de inkoopfunctie zich verder tot een strategische partner die bijdraagt aan de maatschappelijke opgaven, de duurzame ambities en een financieel beheerste organisatie.

Juridische zaken

De organisatie handelt binnen de geldende wettelijke en bestuurlijke kaders en besteedt structureel aandacht aan een rechtmatige, doelmatige en transparante uitvoering van haar taken. Juridische advisering en ondersteuning zijn integraal onderdeel van de bedrijfsvoering en dragen bij aan zorgvuldige besluitvorming, risicobeheersing en de borging van de rechtsbescherming van inwoners, medewerkers en samenwerkingspartners.

Over het verslagjaar wordt gerapporteerd over de kwaliteit van besluiten, de afhandeling van bezwaar- en beroepsprocedures, de naleving van relevante wet- en regelgeving en de juridische ondersteuning bij beleidsontwikkeling en contractvorming. Waar nodig worden interne processen geactualiseerd om aan gewijzigde wetgeving en jurisprudentie te blijven voldoen. Daarnaast wordt blijvend geïnvesteerd in juridische kennis en bewustwording binnen de organisatie.

Eigendomsbeheer
Ten aanzien van eigendommen wordt gestuurd op zorgvuldig beheer, rechtmatige inzet en adequate bescherming van waterschapsbelangen. Hierbij wordt aandacht besteed aan eigendomsrechten, overeenkomsten, grond- en vastgoedvraagstukken, intellectueel eigendom en de juridische aspecten van samenwerkingsverbanden. De registratie en het beheer van eigendommen vinden plaats overeenkomstig de geldende wet- en regelgeving en interne richtlijnen.

Voor de komende periode blijft de organisatie inzetten op verdere versterking van juridische kwaliteitszorg, het beheersen van juridische risico's en het waarborgen van een betrouwbare en rechtmatige uitvoering van publieke taken. Hiermee wordt bijgedragen aan een solide bedrijfsvoering en het vertrouwen van bestuur, raad en samenleving.

Privacy
Het Three Lines of Defence-model vormt de basis voor de inrichting van privacy binnen de organisatie. De eerste lijn bestaat uit privacy-beheerders en teammanagers, die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering en naleving binnen de dagelijkse processen. De tweede lijn wordt gevormd door de privacy-adviseurs, die adviseren, toetsen en ondersteunen. De derde lijn betreft de Functionaris Gegevensbescherming (FG). De FG is een onafhankelijke functionaris en rapporteert jaarlijks rechtstreeks aan het dagelijks bestuur.
De rol van zowel de privacy-adviseur als de FG wordt steeds belangrijker. Technologische ontwikkelingen, digitalisering en een groeiend bewustzijn onder medewerkers over het belang van gegevensbescherming zorgen voor een stijging in vraagstukken. Daarnaast neemt de complexiteit van de kwesties toe en zijn er hogere verwachtingen ten aanzien van zorgvuldigheid en naleving. Dit zorg voor een toename in de workload bij de privacy office.

Volgens de gezamenlijke ambitie van de Nederlandse waterschappen streeft Wetterskip Fryslân ernaar om het volwassenheidsniveau op het gebied van privacy en gegevensbescherming te verhogen naar niveau 4 (van de 5). De privacy adviseurs hebben een jaarplan opgesteld waar onder andere wordt ingezet op het behalen van niveau 4. Dit niveau zal nog niet behaald worden met de eerstvolgende audit, die is ingepland in november 2026, maar loopt wel als een rode draad binnen de projecten van het privacy office. Het behalen van taakvolwassenheid niveau 4 is overigens niet alleen afhankelijk van het privacy office, maar van de gehele organisatie. Sturing en processenbeheersing en de verantwoordelijkheden op de juiste niveaus leggen nemen tijd in beslag.

Financiële beheersing

Risicomanagement is gericht op het tijdig identificeren, analyseren, beheersen en monitoren van risico's die het realiseren van de doelstellingen van Wetterskip Fryslân kunnen belemmeren. Door risico's structureel in beeld te brengen en passende beheersmaatregelen te treffen, wordt de organisatie in staat gesteld om verantwoorde keuzes te maken en de continuïteit van de dienstverlening, waterveiligheid, waterbeheer en bedrijfsvoering te waarborgen.
Binnen Wetterskip Fryslân worden risico's periodiek geïnventariseerd en beoordeeld. Hierbij worden zowel strategische, tactische als operationele risico's beschouwd. Risico's worden beoordeeld aan de hand van een risicomatrix waarbij kans en impact worden gecombineerd. Hierdoor ontstaat inzicht in welke risico's prioriteit verdienen en welke risico's acceptabel zijn binnen de risicobereidheid van de organisatie.

Financiële rechtmatigheid

De uitgangspunten voor het financiële beleid, het financiële beheer en de inrichting van de financiële organisatie, zoals vastgesteld door het algemeen bestuur, dienen te waarborgen dat wordt voldaan aan de eisen van rechtmatigheid, verantwoording en controle (artikel 108 Waterschapswet). Daarnaast stelt het algemeen bestuur op grond van artikel 109 van de Waterschapswet regels vast voor de controle op het financiële beheer en de inrichting van de financiële organisatie.

Met de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording legt het dagelijks bestuur jaarlijks verantwoording af over de naleving van relevante wet- en regelgeving bij de totstandkoming van de financiële beheershandelingen. De bepalingen hierover zijn opgenomen in de artikelen 12 tot en met 15 van de Financiële verordening.

Conform artikel 103 van de Waterschapswet legt het dagelijks bestuur aan het algemeen bestuur over ieder begrotingsjaar verantwoording af over het gevoerde bestuur door middel van de jaarrekening, inclusief de rechtmatigheidsverantwoording, en het jaarverslag. De jaarrekening en de daarin opgenomen rechtmatigheidsverantwoording dienen rechtmatig tot stand te zijn gekomen. Hierbij staat de financiële rechtmatigheid centraal.

Maatregelen die wij nemen om afwijkingen van de financiële rechtmatigheid te voorkomen

Vanaf 2026 werkt Wetterskip Fryslân met een doorontwikkeld controleplan voor de Verbijzonderde Interne Controle (VIC). Met dit controleplan wordt risicogericht invulling gegeven aan de rechtmatigheidscontrole, waarbij onrechtmatigheden eerder worden gesignaleerd en beheerst. Daarbij wordt specifiek aandacht besteed aan de naleving van de aanbestedingswetgeving en aan begrotingsonrechtmatigheden, waaronder over- en onderschrijdingen van budgetten en kredieten. De uitkomsten van de controles worden benut om de interne beheersing verder te versterken, processen en beheersmaatregelen waar nodig aan te scherpen en de kwaliteit van de rechtmatigheidsverantwoording verder te vergroten.

Verbonden partijen

Wij hebben een aantal taken ondergebracht in samenwerkingsverbanden waarin meerdere waterschappen en/of andere instellingen participeren. Het gaat hier om deelnemingen in vennootschappen, gemeenschappelijke regelingen en stichtingen. De samenwerkingsvormen duiden we aan met het begrip 'verbonden partijen'. Hieronder verstaan we een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft.
Met bestuurlijk belang bedoelen we: het waterschap heeft zeggenschap door vertegenwoordiging in het bestuur of door stemrecht.
Onder financieel belang verstaan we: het bedrag dat ter beschikking is gesteld en dat niet verhaalbaar is of waarvoor aansprakelijkheid bestaat als de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.

Visie op verbonden partijen

We werken op vele manieren samen met andere organisaties. We verwachten op deze manier meer rendement voor onszelf en de Mienskip te behalen. Eén van deze samenwerkingsvormen is het deelnemen aan verbonden partijen. Deze vorm van samenwerking vraagt om een goede balans van bevoegdheden, verantwoordelijkheden en verantwoording.
Wanneer de vraag opkomt of het wenselijk is een samenwerking aan te gaan, om op deze manier een taak van het waterschap op afstand te organiseren, vraagt dit een goede afweging.
Onderstaande uitgangspunten zijn van toepassing bij het maken van een afweging over het al dan niet toetreden tot een verbonden partij en de inrichting ervan:

1. Er worden alleen activiteiten overgedragen aan een verbonden partij als deze zich hiervoor lenen.
2. Voor samenwerking in een verbonden partij wordt de best passende bestuurlijke, organisatorische en juridische vorm gekozen. De keuze tussen een publiek- of privaatrechtelijke samenwerking wordt per geval gemaakt. Er wordt gekozen voor een samenwerkingsvorm die zo eenvoudig mogelijk is.
3. Bij besluitvorming over samenwerking in een verbonden partij wordt naast een voorstel voor de rechtsvorm, ook aandacht besteed aan risico's en beheersmaatregelen, governance, informatievoorziening en evaluatiemomenten en een exit-strategie.

Zeggenschap

Het waterschap kan invloed uitoefenen met:

- het besturen van stichtingen en gemeenschappelijke regelingen
- een vergadering van aandeelhouders
- een raad van commissarissen
- toezicht

Wij wenden onze invloed aan als het gaat om sturing op onder andere financiën, risico's en toekomstvisie. Het zijn vormen van verlengd lokaal bestuur. Hierdoor is de directe invloed per definitie beperkt. Bij een meerderheid voor een voorstel zal de minderheid zich moeten schikken. De democratische controle op de verbonden partijen ligt bij het algemeen bestuur. Leden van het dagelijks bestuur die deel uitmaken van een bestuur van een verbonden partij, leggen verantwoording af aan het algemeen bestuur.

Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV, Leeuwarden

Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Deelnemende partijen	Wetterskip Fryslân (100%)
Doel verbonden partij (openbaar belang)	De activiteiten van de holding bestaan met name uit het deelnemen in, zich financieel interesseren in, toezicht uitoefenen op en het bestuur voeren uitsluitend voor andere ondernemingen en vennootschappen met bepaalde doelen. De holding neemt deel in de Voorzuivering Zuivelafvalwater Workum V.O.F. (50%); Grienskip B.V. (50%); Energiepark Ballumerbocht B.V. (33,33%) en Windpark Hiddum Houw B.V. (50%).
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Toezicht uitoefenen op het bestuur van de dochterondernemingen van Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V..
Prestaties	Zie toelichting bij de Voorzuivering Zuivelafvalwater Workum V.O.F. , Grienskip B.V., Energiepark Ballumerbocht B.V. en Windpark Hiddum Houw B.V..

Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2024 bedraagt op basis van de enkelvoudige jaarrekening het: Eigen vermogen € 641.527; Vreemd vermogen € 4.710.108; Resultaat na belastingen -/- € 422.736.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Het bestuur van de organisatie wordt gevormd door twee functionarissen met een senior managementpositie bij Wetterskip Fryslân.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân is 100% aandeelhouder van Wetterskip Deelnemingen B.V..
Risico's	Zie toelichting bij de Voorzuivering Zuivelafvalwater Workum V.O.F., Grienskip B.V. , Energiepark Ballumerbocht B.V. en Windpark Hiddum Houw B.V.
Exit strategie	N.v.t.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Geen bijzonderheden

Voorzuivering Zuivelafvalwater Workum V.O.F., Leeuwarden

Rechtsvorm	Vennootschap onder firma
Deelnemende partijen	Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V. Friesland Campina
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Een duurzame en doelmatige werking van de waterketen.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Een doelmatige werking van rioolwaterzuivering (RWZI) Workum.
Prestaties	De Voorzuivering Zuivelafvalwater Workum is in 2002 gerealiseerd met het oog op de capaciteitsuitbreiding van Friesland Campina Workum en de beperkte capaciteit van de rioolwaterzuiveringsinstallatie in Workum. De voorzuivering wordt geëxploiteerd vanuit de opbrengst die resulteert uit de reductie van de vervuilingseenheden. Het jaar 2025 vormt het tweeëntwintigste volledige exploitatiejaar.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2025 bedraagt het: Eigen vermogen € 929.227; Vreemd vermogen € 690.351; Resultaat na belastingen € 76.959.

Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Beide deelnemende partijen zijn vertegenwoordigd, namens Wetterskip vanuit managementpositie bestuurlijk betrokken en de directie vanuit Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V..
Financieel belang Wetterskip Fryslân	• Belastingopbrengsten jaarlijks € 280.000; • Het financieel belang van Wetterskip is 50% van het eigen vermogen van de Voorzuivering Zuivelafvalwater Workum V.O.F.
Risico's	Indien de Voorzuivering de operationele doelen niet haalt heeft dit mogelijk gevolgen voor de doelmatige werking van RWZI Workum en daarmee op de lozingen van de RWZI op het oppervlaktewater. Het niet functioneren van de samenwerking kan leiden tot milieuschade en hogere kosten voor de bedrijfsvoering van de eigen RWZI. Beëindiging van de samenwerking geeft op langere termijn een extra investeringsopgave voor één van beide deelnemers en kan afhaken/verlies van belastingopbrengsten van een grote lozer met zich meebrengen.
Exit strategie	Er zijn in de oprichtingsovereenkomst afspraken gemaakt over ontbindingsvoorwaarden.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Voor de Voorzuivering is een meerjarenonderhoudsplan (MJOP) opgesteld en geïmplementeerd. Geconcludeerd is dat ook het belangrijkste onderdeel van de zuiveringsinstallatie, de flotatie-unit, nog in goede staat is en niet op korte termijn vervangen hoeft te worden. De onderhoudskosten zijn daardoor voor de komende jaren stabiel. In 2024 is duidelijk geworden dat de slibtanks vervangen moeten worden en is besloten om een loods te bouwen. In een uitgevoerde risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) is een heel aantal constateringen van gevaarlijke situaties gedaan die te maken hebben met de opslag van materiaal en materieel in het gebouw van de Voorzuivering. De bouw van een loods zorgt voor een scheiding tussen proces en opslag. Hiermee kan het overgrote deel van de geconstateerde knelpunten uit de RI&E opgelost worden. De voorbereidingen voor de vervanging van de slibtanks en de bouw van de loods zijn in 2024 gestart en worden naar verwachting in 2026 opgeleverd. De kosten kunnen uit de algemene reserve worden betaald.

Grienskip BV, Leeuwarden

Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Deelnemende partijen	Caparis N.V., N.V. Empatec, Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het bevorderen van arbeidsparticipatie voor mensen met achterstand op de arbeidsmarkt.

Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Doel is het uitvoeren van groenonderhoud in het beheergebied van Wetterskip Fryslân en invulling geven aan de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de organisatie door dit werk te laten verrichten door mensen met achterstand op de arbeidsmarkt.
Prestaties	Het jaarlijks conform dienstverleningsovereenkomst uitvoeren van het groen onderhoud, de distelbestrijding en exoten bestrijding in het beheergebied van Wetterskip Fryslân.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2025 bedraagt het: Eigen vermogen € 273.959; Balanstotaal € 382.854; Resultaat na belastingen € 105.534.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V. bezit een meerderheidsaandeel van 52% en treedt op als bestuurder van de organisatie, samen met N.V. Empatec en Caparis N.V.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	• Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V. bezit 52% van de aandelen van de B.V.; • Winst en verlies wordt jaarlijks op basis van het aandelenpercentage betaald of doorbelast aan de deelnemende partijen.
Risico's	Er bestaat een beperkt operationeel risico voor Wetterskip Fryslân als Grienskip het groenonderhoud niet conform afspraken uitvoert. Wetterskip Fryslân is daarnaast mede risicodrager voor mogelijke verliezen van de onderneming.
Exit strategie	Er zijn in de oprichtingsakte afspraken gemaakt over ontbindingsvoorwaarden.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Grienskip blijftt de mogelijke samenwerking met andere overheidspartijen onderzoeken.

Energiepark Ballumerbocht BV

Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Deelnemende partijen	Gemeente Ameland, Amelander Energie Coöperatie U.A. en Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het realiseren van een slim en toekomstbestendig energiesysteem voor Ameland.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Wetterskip Fryslân wil met de deelname de energie voor de waterschapstaken op Ameland duurzaam opwekken.

Prestaties	Er dient voor het aantrekken van het vreemd vermogen een sluitende businesscase te zijn.
Financiële situatie verbonden partij	Het door Wetterskip Fryslân ingebrachte vermogen, door een kapitaalstorting voor de aandelen, bedraagt € 100.000. Per 31-12-2025 bedraagt het: Eigen vermogen € 173.239; Balanstotaal € 4.383.748; Resultaat na belastingen -/- € 101.220.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Het bestuur van de organisatie wordt gevormd door vertegenwoordigers van de drie aandeelhouders. Eén daarvan is een manager van Wetterskip Fryslân.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân heeft met een kapitaalstorting van € 100.000 een belang van 33,3% in de onderneming.
Risico's	In de realisatie van het project zijn er risico's op het gebied van vergunningen, technische problemen en netcongestie problematiek. In de uitvoeringsfase en de exploitatiefase van het park zijn we mede risicodrager van de B.V.
Exit strategie	In de oprichtingsakte zijn ontbindingsvoorwaarden opgesteld voor de deelnemende partijen.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Indien Wetterskip Fryslân samen met de Gemeente Ameland garant staan, kan de B.V. onder gunstigere voorwaarden vreemd vermogen aantrekken.

Nij Hiddum-Houw

Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Deelnemende partijen	Gemeente Súdwest-Fryslân en Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het opwekken en verkopen van groene stroom.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Wetterskip Fryslân wil met de deelname de energie voor de waterschapstaken duurzaam opwekken en daarmee voldoen aan de ambitie om in 2030 klimaat neutraal te zijn.
Prestaties	Opwekken van groene stroom.

Financiële situatie verbonden partij	Het door Wetterskip ingebrachte vermogen, door een kapitaalstorting voor de aandelen, bedraagt € 4.792.715. Tevens heeft de BV een langlopende lening bij de NWB voor een nominaal bedrag van € 27 miljoen waar de beide aandeelhouders garant staan.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Het bestuur van de organisatie wordt gevormd door twee vertegenwoordigers van de deelnemende partijen. Eén daarvan is een manager van Wetterskip Fryslân.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân heeft met een kapitaalstorting van € 4.792.715 een belang van 50% in de onderneming. Ultimo 2025 bedroeg het eigen vermogen van de BV € 2.021.022. Het balanstotaal bedroeg € 32.816.230.
Risico's	Door sterk wisselende stroomprijzen kunnen de opbrengsten fluctueren en daarmee kan de dividendopbrengst per jaar wisselen.
Exit strategie	In de overeenkomsten zijn voorwaarden opgesteld voor de deelnemende partijen onder welke condities de aandelen kunnen worden verkocht.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	

Het Noordelijk Belastingkantoor, Haren

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Deelnemende partijen	Wetterskip Fryslân, Waterschap Noorderzijlvest, Waterschap Hunze en Aa's en gemeenten
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het Noordelijk Belastingkantoor wil door de bundeling van kennis en tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten de lokale overheden vernieuwend en efficiënt ondersteunen bij de uitvoering van hun belastingtaken, nu en in de toekomst.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Wetterskip Fryslân is uit overwegingen van kwaliteit, continuïteit en efficiency toegetreden tot de Gemeenschappelijke Regeling. Het Noordelijk Belastingkantoor verzorgt voor de deelnemers de heffing en invordering van de waterschapsbelasting en gemeentelijke belastingen. Dit specialistische werk kan beter vanuit een gespecialiseerde organisatie plaatsvinden.
Prestaties	De op te leveren producten en prestaties zijn vastgelegd in een Service Level Agreement (SLA). Deze SLA is in 2022 herzien en deze gewijzigde SLA is op 1 januari 2023 in werking getreden.

Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2025 bedraagt het: Eigen vermogen € 0; Balanstotaal € 5.393.560; Programmaresultaat (na bijdragen deelnemers) € 0. In 2026 bedroeg het begrotingstotaal € 17.151.150. In 2027 bedraagt de concept-begroting € 18.009.485. De begroting 2027 is op 14 september 2026 door het bestuur van het Noordelijk Belastingkantoor vastgesteld. In 2026 was de begrote bijdrage van Wetterskip Fryslan € 4.568.971. Dit was 26,6% van het totaal. In 2027 draagt Wetterskip Fryslan € 4.664.335 bij. Dit is 25,9% van het totaal.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Een lid van het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân heeft zitting in het bestuur. Elke deelnemer heeft één afgevaardigde in het bestuur met een gelijke stem.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Bij de oprichting van het Noordelijk Belastingkantoor zijn afspraken gemaakt over de wijze waarop de kosten worden verdeeld aan de deelnemers. De bijdrage van Wetterskip Fryslân in de realisatie van 2025 was € 4.053.285. Dit was 26,5% van het totaal.
Risico's	Als de doelen niet worden gehaald worden er geen aanslagen verzonden en ingevorderd. Dit betekent dat Wetterskip Fryslân geen financiële middelen ontvangt. Omdat het waterschap voor de inkomsten bijna 100% afhankelijk is van de waterschapsbelastingen beloopt het financieel risico de begrote opbrengst belastingen. Voor 2025 is de netto belastingopbrengst geraamd op een bedrag van € 207.133.443. Als het waterschap geen geld ontvangst kan de uitvoering van de wettelijke taken in het geding komen. Dit kan in het uiterste geval leiden tot schadeclaims in verband met wateroverlast-/tekort en lozing van ongezuiverd water.
Exit strategie	De regeling is met ingang van 1 januari 2018 in werking getreden en is voor onbepaalde tijd getroffen. Gedurende vijf jaar na de datum van toetreding tot de regeling is uittreding niet mogelijk.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Door het Noordelijk Belastingkantoor is actief bezig om de diensten op het gebied van belastingen voor steeds meer gemeenten uit te voeren. Door deze uitbreiding worden de vaste kosten verdeeld over meer overheden waardoor de kosten per deelnemer dalen.

Het Waterschapshuis, Amersfoort

Rechtsvorm	Publieke rechtspersoon
Deelnemende partijen	Alle waterschappen, Rijkswaterstaat, provincies.

Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het Waterschapshuis (hWh) is een gemeenschappelijke regeling waarin de waterschappen een deel van hun activiteiten met betrekking tot de gegevenshuishouding en informatievoorziening hebben samengebracht. Binnen het Waterschapshuis zijn twee afzonderlijke onderdelen opgezet waarin de collectieve en facultatieve taken zijn ondergebracht.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Het Waterschapshuis bevordert dat waterschappen samenwerken aan het datagedreven waterschap van de toekomst om gezamenlijk voordeel te behalen. Zij vervult de wensen van waterschappen, inventariseert of er samenwerking mogelijk is en vindt oplossingen voor problemen.
Prestaties	De te leveren prestaties door hWh worden vastgelegd in een DVO (dienstverleningsovereenkomst). Per dienst/prestatie wordt een DVO opgesteld en deze wordt ter begroting gebracht.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2025 bedraagt het: Eigen vermogen € 0; Vreemd vermogen € 121.650. In 2025 bedraagt het (geactualiseerde) begrotingstotaal € 43.383.135 inclusief btw.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Dhr. Jorna is lid van het algemeen bestuur. Hij heeft daar 1 stem van de in totaal 21 stemmen. Daarmee kan invloed worden uitgeoefend op de begroting en het algemeen te voeren beleid van hWh.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Op basis van de geactualiseerde begroting 2025 is de bijdrage van Wetterskip Fryslân in de realisatie € 1.716.165 inclusief btw.
Risico's	Wetterskip Fryslân loopt een beperkt risico op het moment dat hWh zijn doelen niet behaalt. Sturing op het behalen van de doelen is geregeld via de reguliere P&C cyclus. Daar waar het behalen van doelstellingen financieel uit de pas lopen, loopt WF het risico dat er geen dekking is in de eigen begroting. Dit risico wordt beperkt, omdat de P&C cyclus hWh is afgestemd op de interne P&C cyclus bij WF.
Exit strategie	In de vastgestelde gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis, d.d. 1-4-2017, is in artikel 45 vastgelegd op welke wijze een deelnemende partij kan uittreden.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	hWh is ingericht als uitvoeringsorganisatie. De toename van complexiteit door andere maatschappelijke verwachtingen, (Europese) wetgeving en bestuurlijke afspraken zorgt voor een andere behoefte richting hWh. De strategienota Digitale transformatie is vastgesteld en bijbehorende aanpassingen zijn geïmplementeerd en wordt verder doorontwikkeld.

Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing, Grou

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Deelnemende partijen	Friese gemeenten, provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân
Doel verbonden partij (openbaar belang)	De FUMO voert de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving (VTH) uit voor alle Friese gemeenten en de provincie.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	FUMO voert volledig en zelfstandig het toezicht en de handhaving op de indirecte lozingen uit. De vakgroep Handhaving van Wetterskip Fryslân adviseert en ondersteunt hierbij. Wetterskip Fryslân doet dit om de doelmatige werking van de 27 rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI's) van het Wetterskip te beschermen. Het gaat hierbij met name om de grotere indirecte lozingen. Zoals beschreven in het Uitvoeringsprogramma indirecte lozingen FUMO 2023.
Prestaties	Kwalitatief hoogstaand toezicht en handhaving op indirecte lozingen. Verlenen van Omgevingswetvergunningen met daarin opgenomen het overgenomen advies van Wetterskip Fryslân.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2025 bedraagt het: Eigen vermogen € 59.875; Balanstotaal € 4.880.866 Gerealiseerd resultaat € -596.324 (voor vermogensmutatie)
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Portefeuillehouder Watersysteem is als DB lid betrokken bij de FUMO.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wij betalen jaarlijks € 56.571 voor de dienstverlening van de FUMO ten behoeve van Wetterskip Fryslân.
Risico's	N.v.t..
Exit strategie	N.v.t..
Ontwikkelingen/bijzonderheden	N.v.t..

De Nederlandse Waterschapsbank N.V., Den Haag

Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Deelnemende partijen	De aandeelhouders. 21 waterschappen, 9 provincies en Rijksoverheid

Doel verbonden partij (openbaar belang)	Verstrekken van financiering in de breedste zin aan overheden en semi-overheden. De Nederlandse Waterschapsbank (NWB Bank) is een bank van en voor de publieke sector met bijzondere aandacht voor water en duurzaamheid. Met de AAA/Aaa-ratings trekken ze op een goedkope en duurzame manier geld aan voor de klanten. Zo blijven de lasten voor burgers laag en de verduurzaming betaalbaar.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Vanuit het verleden is het waterschap aandeelhouder geworden. Voor de financiering van de vele investeringen door het waterschap moet geld worden geleend. De Nederlandse Waterschapsbank is hiervoor een zeer geschikte partner waardoor de rentekosten voor Wetterskip Fryslân op een laag niveau kunnen worden gehouden.
Prestaties	Er zijn geen specifieke prestaties met de bank gemaakt.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2025 bedraagt het: Eigen vermogen € 2.157.000.000; Balanstotaal € 72.868.000.000; (Totaal)resultaat na belastingen € 113.000.000.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Op basis van het aandeelhouderschap is het waterschap gerechtigd om de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering te bezoeken. Hier kan mee worden gestemd over het beleid van de bank.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Het waterschap heeft een belang van ongeveer € 426.500 (3.309 aandelen A en 100 aandelen B) in de Nederlandse Waterschapbank, wat overeen komt met een percentage van 4,4% van het totale aandelenkapitaal. Jaarlijks wordt een bedrag van circa € 2,9 miljoen aan dividend ontvangen.
Risico's	Als de Nederlandse Waterschapbank niet kan voldoen aan de diverse financiële ratio's kan worden besloten om geen dividend uit te keren. Dit zou voor Wetterskip Fryslân een financieel nadeel opleveren.
Exit strategie	Er zijn geen afspraken gemaakt over beëindiging van de deelneming.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Er zijn op dit moment geen ontwikkelingen die invloed hebben op doel en bestaan van de verbonden partij.

Vereniging Waterketen Onderzoek Noord, Glimmen

Rechtsvorm	Vereniging

Deelnemende partijen	Waterschap Noorderzijlvest, Waterschap Hunze en Aa's, Waterbedrijf Groningen, WMD water en Wetterskip Fryslân
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het bundelen van onderzoeksactiviteiten in de waterketen.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Inhoudelijke samenwerking met andere water gerelateerde organisaties in het uitvoeren van waterketen onderzoeken in het noorden van Nederland.
Prestaties	Er zijn geen specifieke prestatie afspraken gemaakt met de vereniging. De onderzoeksresultaten worden intern gedeeld.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2023 bedraagt het Eigen vermogen € 9.600 Vreemd vermogen € 22.500 Het begrotingstotaal € 212.000.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân is ambtelijk in het bestuur van de vereniging vertegenwoordigd. De portefeuillehouder Waterketen is als DB-lid betrokken.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân draagt financieel bij in het lidmaatschap van de vereniging en in de financiering van de uit te voeren onderzoeken.
Risico's	Het risico voor Wetterskip Fryslân in deze verenigingsdeelname is zeer beperkt.
Exit strategie	Er zijn geen afspraken gemaakt over de voorwaarden van beëindiging van het lidmaatschap van de vereniging.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Geen bestuurlijk relevante ontwikkelingen.

Centre of Expertise Watertechnology, Leeuwarden

Rechtsvorm	Het CEW is een stichting zonder winstoogmerk.
Deelnemende partijen	De founding partners zijn: Van Hall Larenstein, NHL Stenden, Wetsus, Vitens, WLN, Wetterskip Fryslân, Well en PBT
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het Centre of Expertise Water Technology (CEW) is hét kennis- en innovatiecentrum voor toegepast onderzoek en productontwikkeling op het gebied van watertechnologie. Het CEW bundelt expertise van onderwijs, onderzoek, overheden en ondernemingen. Wij zijn uw partner op het gebied van toegepast onderzoek, productontwikkeling en onderzoeksfaciliteiten.

Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Wetterskip Fryslân is als eindgebruiker van technologie afhankelijk van de innovatiekracht die er is bij het MKB-bedrijf. Het MKB wordt hierbij geholpen door het CEW, enerzijds door het onderwijs en de hier opgeleide studenten te verbinden aan het bedrijfsleven. Anderzijds krijgt het MBK toegang tot ontwikkel subsidies via het CEW. Wetterskip Fryslân ondersteunt dit graag.
Prestaties	In 2022 zijn er (mondelinge) afspraken gemaakt met het CEW over het opleiden van net of bijna afgestudeerde zuiveringstechnologen in de dagelijkse praktijk. In 2023 werd de samenwerkingsovereenkomst uit 2012 geactualiseerd tot een nieuwe overeenkomst.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2021 bedraagt het: Eigen vermogen € 2.646.967 (Kort) vreemd vermogen € 845.973
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Bestuurlijke vertegenwoordiging door de dijkgraaf van WF.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	2012 t/m 2017 € 50.000 per jaar in-kind. De overeenkomst is tot op heden steeds met een jaar verlengd, waarbij de in-kind bijdrage is afgebouwd.
Risico's	Geen
Exit strategie	Het contract is sinds 2017 per jaar opzegbaar.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Op dit moment wordt gewerkt aan een nieuwe overeenkomst.

Unie van Waterschappen

Rechtsvorm	Vereniging (overkoepelend)
Deelnemende partijen	Alle 21 waterschappen.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	De Unie van Waterschappen vertegenwoordigt de waterschappen in het nationale en internationale speelveld, behartigt de belangen van de waterschappen en stimuleert kennisuitwisseling en samenwerking.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Het doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan deze verbonden partij is dat de Unie van Waterschappen als onze koepelorganisatie namens de 21 waterschappen haar belangen behartigt bij de Rijksoverheid en in Europa; door onze krachten als waterschappen te bundelen zijn wij in het nationale en internationale krachtenveld een steviger bestuurslaag.

Prestaties	In zijn algemeenheid behartigt de Unie van Waterschappen de belangen van de waterschappen in Den Haag en Brussel en zorgt zij voor kennis- en ervaringsuitwisseling tussen de waterschappen. De concrete plannen van de Unie van Waterschappen voor een bepaald jaar zijn opgenomen in de begroting, die binnen de vereniging wordt behandeld en uiteindelijk door de Ledenvergadering wordt vastgesteld.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2025 bedraagt het: Eigen vermogen voor resultaatbestemming € 2.900.262; Balanstotaal voor resultaatbestemming € 27.891.134; Resultaat voor inclusief bijzondere baten en lasten € 311.253.; In 2025 bedraagt het begrotingstotaal € 14.470.000.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Ieder Dagelijks Bestuur (DB)-lid van Wetterskip Fryslân is voor zijn/ haar portefeuille betrokken bij werkgroepen van de Unie. De invloed, op bijvoorbeeld de stemverdeling, is voor alle andere 21 leden (waterschappen) gelijk.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân betaalde in 2024 € 742.000 contributie. Daarnaast betaalde Wetterskip verschillende bijdragen.
Risico's	De Unie van Waterschappen doet haar best om de 21 waterschappen zo goed mogelijk te vertegenwoordigen. Daarbij worden er natuurlijk geen garanties gegeven. Veel hangt af van de diverse belangen die er spelen, zoals de positie van de waterschappen in het betreffende beleidsveld waarover onderhandeld wordt.
Exit strategie	De statuten van de Unie van Waterschappen bepalen de procedure die een waterschap moet doorlopen om zijn lidmaatschap van de vereniging op te zeggen. Dezelfde staturen bevatten de procedure voor een eventuele ontbinding van de vereniging als geheel.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Bestuurlijk relevant om te weten is welke nieuwe wetgeving er in de pijplijn zit; welke inspanningen en kosten dat voor een waterschap met zich mee zou kunnen brengen; welke mogelijke subsidiestromen er aangeboord kunnen worden; welke issues er spelen in de koepel overleggen tussen de Unie van Waterschappen, het VNG en het IPO en tussen genoemde koepelorganisaties en het Rijk.

Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA), Amersfoort

Rechtsvorm	STOWA is een stichting met een stichtingsbestuur.
Deelnemende partijen	Het bestuur bestaat uit vertegenwoordigers van de in STOWA deelnemende partijen: waterschappen, provincies en het Rijk.

Doel verbonden partij (openbaar belang)	STOWA ontwikkelt, vergaart, verspreidt en implementeert toegepaste kennis die de waterbeheerders nodig hebben om de opgaven waar zij in hun werk voor staan, goed uit te voeren. Deze kennis kan liggen op toegepast technisch, natuurwetenschappelijk, bestuurlijk-juridisch of sociaalwetenschappelijk gebied.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Toegang hebben tot de kennis die wij als waterbeheerder nodig hebben om de opgaven waar wij in ons werk voor staan, goed uit te kunnen voeren.
Prestaties	• Doen van onderzoek volgens de door de programmacommissies vastgestelde agenda; • Het inzamelen, verspreiden en kosteloos te beschikking stellen aan deelnemers van kennis en informatie.
Financiële situatie verbonden partij	Jaarrekening 2025: Eigen vermogen € 11.370.405 Vreemd vermogen € 9.210.438 Totaal baten € 22.443.414 Realisatie 2025: € 18,5 miljoen besteed aan onderzoek en ontwikkeling.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân is ambtelijk vertegenwoordigd in de programmacommissies Waterketen en Waterkeren. Wetterskip Fryslân is bestuurlijk vertegenwoordigd in het bestuur.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Jaarlijkse deelnemersbijdrage van € 493.000.
Risico's	Geen
Exit strategie	Er liggen geen concrete afspraken.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Er zijn geen bijzonderheden en/ of ontwikkelingen.

Coöperatie Openbare Verlichting en Energie Fryslân (OVEF)

Rechtsvorm	Coöperatie
Deelnemende partijen	Alle Friese gemeenten, provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân
Doel verbonden partij (openbaar belang)	OVEF is oorspronkelijk opgericht ten behoeve van het als Friese overheden gezamenlijk kunnen beheren van de openbare verlichting in Fryslân. Daarnaast beheert OVEF de openbare laadpalen in Friesland. Sinds 2024 is OVEF energieleverancier voor haar eigen leden en afnemers.

Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Eigen en regionaal duurzaam opgewekte electriciteit doorleveren aan onze eigen assets en andere afnemers binnen Friesland.
Prestaties	Met ingang van 1-1-2024 is OVEF de energy service provider (ESP) voor inkoop van electriciteit door middel van zelflevering.
Financiële situatie verbonden partij	Kerncijfers zijn onder meer: Begrotingsomvang € 50.780.000 (2024); Eigen vermogen € 129.000 (31-12-2023); Vreemd vermogen € 635.000 (31-12-2023); Exploitatieresultaat: -/- € 237.000 (2023).
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân is lid van de coöperatie. De portefeuillehouder waterketen vertegenwoordigt onze organisatie in de algemene ledenvergadering en vanuit het dagelijks bestuur is een commissaris vertegenwoordigd.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	
Risico's	N.v.t..
Exit strategie	Deze is in ontwikkeling.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Er zijn geen bijzonderheden en/ of ontwikkelingen.

Openbaarheidsparagraaf

Wet open overheid

De Wet open overheid (Woo) regelt het recht op informatie over alles wat de overheid doet. De Woo moet ervoor zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar, uitwisselbaar, eenvoudig te ontsluiten en goed te archiveren is. Artikel 3.5 van de Woo schrijft voor dat een bestuursorgaan in de jaarlijkse begroting aandacht besteedt aan de beleidsvoornemens wat betreft de uitvoering van de Woo.

Wat gaan we doen in 2027

We gaan via de nieuwe publicatiesoftware Woo-besluiten publiceren. We richten het publicatieproces in, en eerder gepubliceerde Woo-besluiten worden eerst gemigreerd naar de nieuwe software. Parallel aan de publicatie van Woo-besluiten richten we ons direct het publiceren van een andere categorie uit de lijst van 17 informatie-categorieën. Verder zoeken we de samenhang met de nieuwe ontwikkelingen op het gebied van wet en regelgeving, zoals de vernieuwde archiefwet, waarin het gaat om werkzaamheden en projecten die als doel hebben om de informatiehuishouding te verbeteren.

Openbaarheidsparagraaf